

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

**ДИПЛОМНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**«Національна скаутська організація «Пласт»: історичні
витоки, ідейні засади, видатні персоналії»**

студента IV курсу, групи СОІ-41
спеціальності 014.03 Середня освіта
(Історія)

Бітківського Дмитра Андрійовича
Керівник:

Єгрешій Олег Ігорович
кандидат історичних наук

Рецензент:

Райківський Ігор Ярославович
доктор історичних наук, професор

Національна шкала: _____

Університетська шкала: _____

Оцінка ECTS: _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТОВАРИСТВА ПЛАСТ.....	7
1.1. Передумови створення та початок діяльності «Пласту»	7
1.2. Доба радянського підпілля та спроба відродження товариства	14
1.3. «Пласт» в умовах національної державності України.....	18
РОЗДІЛ 2. ІДЕЙНІ ЗАСАДИ ТОВАРИСТВА «ПЛАСТ»	23
2.1. Ідеологія організації.....	23
2.2. Погляд на товариство «Пласт» Олександра Тисовського	30
РОЗДІЛ 3. ВИДАТНІ ПЕРСОНАЛІЇ ТОВАРИСТВА «ПЛАСТ».....	40
3.1. Біографічні дані засновників організації	40
3.2. Історичні постаті – пластуни.....	46
3.3 Видатні пластуни сьогодення.....	50
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ТЕМИ «НАЦІОНАЛЬНА СКАУТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАСТ» ПІД ЗАКЛАДИ ЗАКЛАДИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	54
4.1. Методика викладання теми «Національна скаутська організація Пласт» у школі	54
4.2. Методика виховання та навчання у товаристві «Пласт»	61
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	71
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Національна скаутська організація «Пласт» є вагомим частиним української історії та культури, яка має значний вплив на формування національної свідомості та патріотизму серед молодих людей. Її історичні витoki сягають початку ХХ століття, коли «Пласт» був заснований у 1911 році, і з тих пір організація пережила численні виклики та зміни, зберігаючи свої основні принципи та цінності. Дослідження історичних витоків «Пласту» дозволяє глибше зрозуміти, як ця організація впливала на національне відродження та підтримку української ідентичності у складні періоди історії, такі як Друга світова війна та радянський режим.

Ідейні засади товариства базуються на трьох головних принципах: бути вірним Богові й Україні, допомогати іншим та жити за пластовим законом. Ці засади формують морально-етичний фундамент, який сприяє всебічному розвитку особистості. Актуальність вивчення ідейних засад Пласту полягає в тому, що вони можуть служити моделлю для сучасних виховних програм, спрямованих на розвиток молоді, яка здатна робити свідомий вибір на користь суспільного блага і національних цінностей.

Видатні персоналії, пов'язані з «Пластом», такі як Олександр Тисовський, Іван Чмола та Петро Франко, є прикладами служіння своїй країні та вірності своїм ідеалам. Їхні життєві шляхи та досягнення надихають нові покоління пластунів і показують, як особиста відданість і праця можуть змінити хід історії. Вивчення цих постатей допомагає зрозуміти, як «Пласт» вплинув на формування української інтелігенції та національного руху, а також які уроки можна винести для сьогодишнього і майбутнього розвитку суспільства.

Національна скаутська організація «Пласт» має значний вплив на сучасну Україну, оскільки сприяє вихованню молоді на основі патріотизму, моральних цінностей і лідерських якостей. Її діяльність сприяє формуванню активних і відповідальних громадян, які роблять внесок у розвиток суспільства та зміцнення національної ідентичності. В умовах сучасних викликів, таких як військова агресія та соціальні зміни, «Пласт» виступає важливим інструментом для

підтримки духовного та морального здоров'я нації, надаючи молоді можливість розвиватися в патріотичному середовищі та здобувати необхідні навички для майбутнього.

Об'єктом дослідження виступає Національна скаутська організація «Пласт».

Предметом є історичні витоки, ідейні засади, видатні персоналії та шляхи адаптації теми «Національна скаутська організація Пласт» у школі.

Метою дослідження теми є всебічне вивчення та аналіз історичних передумов створення організації, розкриття її ідейних принципів і цінностей, а також висвітлення ролі та внеску видатних персоналій, які сприяли розвитку та становленню «Пласту» в Україні.

Завдання:

1). Визначити історичний контекст і умови, за яких виникла організація, а також ключові етапи її розвитку від заснування до сучасності.

2). Розкрити основні ідеологічні принципи, на яких базується діяльність організації, та їх вплив на виховання молоді.

3). Оцінити, як діяльність організації сприяє зміцненню національної свідомості та вихованню патріотичних цінностей серед молоді.

4). Дослідити біографії та діяльність ключових постатей, які зробили значний внесок у розвиток організації, популяризацію її ідей. Окрім цього визначити хто з відомих українців був пластуном.

5). Визначити можливості застосування цієї проблематики у школі та з'ясувати, які методи виховання й навчання, що використовуються у товаристві «Пласт» можна використовувати у ЗЗСО.

Стан наукової розробки. Джерелами дипломної роботи є ряд законодавчих і нормативних документів. Зокрема до них відносимо: «Державний стандарт базової середньої освіти» [3], «Закон про освіту» [6], «Закон про загальну середню освіту» [5], «Закон України про визнання пластового руху» [4], «Закон про позашкільну освіту» [7], програма Пласту [56]. Окрім цього до джерел

відноситься: праці Ю. Старосольського [18], [19], праці О. Тисовського [20], [21], автобіографія Петра Франка [16].

Історичні витоки «Пласту» досліджуються в контексті розвитку українського скаутського руху початку ХХ ст. Основними працями є: Альманах 100-ліття Пласту [22], книга О. Субтельного [38] та спогади творців товариства й начальних пластунів, які зосереджували увагу на становленні організації, її ролі в національному відродженні та внеску у формування української молоді.

Ідейні засади «Пласту» також є предметом наукового аналізу, особливо в контексті їхнього впливу на виховання молоді та формування громадянських якостей. Наукові роботи, присвячені цій темі, зосереджуються на вивченні трьох головних пластових принципів та їх застосуванні у виховній практиці. Дослідники, такі як Марія Чепіль [47] й Оксана Заліпська [10], [11], аналізують, як ідейні засади «Пласту» впливають на моральний та етичний розвиток молоді. Видатні персоналії, такі як Олександр Тисовський, Іван Чмола та Петро Франко, також знаходяться в центрі уваги науковців, які досліджують їхній внесок у розвиток організації та української національної ідентичності. Сучасні дослідження все більше зосереджуються на аналізі діяльності «Пласту» в умовах сучасних викликів, таких як військові конфлікти та соціальні зміни, що підкреслює актуальність цієї теми.

Науковці та педагоги досліджують методи інтеграції пластових принципів і програм у шкільну систему, зокрема через факультативні заняття, позакласну роботу та виховні заходи. Дослідження, проведені, зокрема, вченими та практиками педагогіки, як-от Пометун О. [53], [54] та Максимюк С. [51], аналізують ефективність цих методів та їхній вплив на розвиток учнів. Існують також практичні посібники та методичні рекомендації для вчителів, розроблені на основі пластового досвіду, що сприяє формуванню патріотичних та громадянських якостей у молоді. Проте питання повної інтеграції та систематизації цих підходів ще потребує подальших досліджень і практичного вдосконалення.

Методологічна основа роботи. До вивчення теми «Національна скаутська організація Пласт: історичні витоки, ідейні засади, видатні персоналії», я можу підходити, використовуючи різні методи дослідження. До таких методів належать: біографічні дослідження, архівні дослідження, літературний аналіз статей та книг, аналіз біографій й метод практичного застосування інформації, метод моделювання, метод узагальнення.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі комплексного дослідження та систематизації відомостей про товариство «Пласт». Крім цього, у роботі виявлено можливий потенціал гуртків «Пласту» у застосуванні до закладів загальної середньої освіти.

Практичне застосування. Дану тематику можна розділити по сферах:

Освіта: результати дослідження можуть бути використані для розробки освітніх матеріалів, курсів або програм з історії України, патріотизму, громадянської активності та інших тем, що відповідають ідеології «Пласту».

Молодіжні заходи: знання про історію та цінності «Пласту» можуть бути використані для організації молодіжних заходів, тренінгів, лекцій або таборів, спрямованих на виховання громадянської свідомості та лідерських якостей.

Культурні проекти. Дослідження може стати основою для організації виставок, літературних вечорів, мультимедійних презентацій або фільмів, що присвячені історії та діяльності «Пласту».

Суспільне життя. Результати роботи можуть стати стимулом для залучення молоді до участі в громадському житті, активізації волонтерської діяльності та розвитку громадянського суспільства.

Політична сфера. Дослідження може надати важливу інформацію для розробки стратегій та політик у сфері молодіжної політики, які сприятимуть підтримці та розвитку скаутського руху та інших подібних ініціатив.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку джерел (57 найменувань) та додатків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТОВАРИСТВА ПЛАСТ

1.1. Передумови створення та початок діяльності «Пласту»

Аби зрозуміти історичну складову організації «Пласт» вартує, на наш погляд, зробити екскурс в минуле. Як відомо у 1911 р. було засновано українську скаутську організацію «Пласт». Перші українські скаутські гуртки були створені у Львові восени того року студентом Львівської політехніки Іваном Чмолою [22, с.75]. Попервах це товариство складалася з учнів львівських українських шкіл (наприклад Академічної гімназії та її філії, СШ ім. Василянок, гімназії ім. Сестер Василянок, торговельної школи, а також чоловічої та жіночої учительської семінарії). До «Пласту» належали також студенти Львівського університету та Політехніки [17, с. 8–9]. Одночасно вказаний нами вище Іван Чмола заснував аналогічний гурток у Перемишлі, де закінчив гімназійну освіту і навчався його молодший брат Іриней [25]. Бачимо, що перші роки цієї організації тісно були пов'язаними з Перемишлем і Львовом.

Відома пластунка Г. Дмитерко згадувала як проходили заняття у «Пласті»: «придержувалися пластового порядку. Спочатку виучували теорію. Здавали іспити. Порядок пластовий, в'язання вузлів, азбука Морзе, сигналізація, таборування. До того мали ми ще свій правильник та предмети науки. Вчилися стріляти з кріса й револьвера, лазити по шнурковій драбині, зсуватися по лінії, звисати яких 10-15 м». Вказаний нами вище Іван Чмола на перших порах особисто перекладав матеріали курсу з книги Бейден-Повела, тим самим його організація дотримувалася настанов, закладених засновником скаутингу.

Можна констатувати, що члени відомого українського товариства «Сокол» Петро Франко та Степан Гайдучок восени 1911 р. започаткували другий пластовий осередок у Львові. Той же С. Гайдучок згадував: «Одного листопадового вечора 1911 р. на сходах маєтку «Сокола-Батька» Петро Франко став «вертіти діру» в мізку проф. Боберського, щоб цей винайшов назву на «Scouting». Кожен із нас запропонував пробні назви для «скаутингу». Деякі з них викликали сміх, інші – палкі суперечки. Серед метушні Петро Франко пригадав, що у школі бачив таку назву. Вже другого дня прийшов з назвою «Пласт». Чи знайшов її в книжці, чи радився з своїм батьком – невідомо. Він став серйозно студіювати пластове питання, довелося в «Соколі-Батьку» робити першу спробу

організації «Пласту». Вірогідно приблизно так і з'явилася назва «Пласт» [8, с.5–7]. Ми цитуємо оскільки хочемо детально запропонувати інформацію про «Пласт».

На той час молодий і ще зовсім невідомий викладач Української академічної гімназії Олександр Тисовський добачав нові освітні вектори для товариства. Опираючись на польські, німецькі та англійські першоджерела, він почав урізноманітнювати ідеологію скаутингу для юних українців. Він нерідко звертався за порадами до відомого професора Івана Боберського, який був однодумцем Петра Франка. Часто О.Тисовський відвідував й інших педагогів. Можна сказати, що новий метод був добре сприйнятий багатьма відомими особами, хоча на той час ніхто не висловлював потребу бачити його на практиці. Врешті, О. Тисовському дали пораду реалізовувати власні ідеї. Саме про це згодом у звітах за 1911–1912 н.р., він згадував: «На жаль, по причині недостачі потрібної кількості поучників, познайомих з суттю пласту, можна було зайнятись лиш небогатьма учениками і то лиш з одної кляси. Охота однак і серйозність, з якою ті ученики заняли ся пластом, позваляє надіятись, що невдовзі вони самі стануть помічниками у веденю вправ з більшою кількістю учасників» [1, с.20–21].

Урешті гурток, який був заснований в Українській академічній гімназії, набув назву «Крук» і на перших порах складався з 12 чоловік (юнаків). Згадуваний нами вище О. Тисовський згодом писав: «Всі ученики мали поки що степень прихильників, щойно під кінець шк. року приготувало ся кількох з них до іспиту на учасників. Пластові заняття почались 21.IV. та відбувались дальше правильно: що суботи сходи́ни, що неділі й свята проглюянки получені з пластовими вправами і забавами. Вправи мали на меті виробляти здібність орієнтуватися в терені, пізнавати та знати околиці Львову, вміти читати мапи і пляни» .

Сама організація пластової життєдіяльності була укладена напрочуд вдало. Вправи були організовані так, аби пластуни отримали можливість різносторонньо розвивати свої здібності та ухили. 12 квітня 1912 року Пластову присягу на вірність Україні верше склали 10 молодих людей у Львові.

Урешті 6 квітня 1913 р. у Львові таки відбувся з'їзд пласту́нів. Провідним пунктом доповіді з'їзду став пункт О. Тисовського про устрій «Пласту». Невдовзі

пластовий однострій було прийнято до вжитку. Вірогідно саме цей з'їзд започаткував новий його етап – було перетворено малоструктурований рух на вагому формальну організацію. А вже на другому з'їзді (відбувся впродовж 1–2 лютого 1914 р.) було створено так звану Осередню Пластову Управу, що значно просунуло процес централізації і формалізації «Пласту». Було також розпочато підготовку до реєстрації юридичної організації, зареєстровано осередки на різних ділянках Галичини (створено 11 округів) [22, с.81].

Можна вважати, що «Пласт» розвивався для того, аби відповідати тогочасним вимогам українських національних змагань. Треба сказати, що «Пласт» за тих історичних обставин розвивався досить автономно, але назагал – це була цілісна структурована організація, яка послідовно виховувала нове покоління у всіх ланках повсякденного життя, а не лише суто в інтелектуальній, військовій чи ба навіть – освітній.

Можна також сказати, що «Пласт» пройшов своє перше життєве хрещення на вирішальній ділянці, коли у 1914 році вибухнула Перша світова війна. У цій грі, образно кажучи, найбільшими ставками жертви за Батьківщину були особисті життєві жертви пластунів. Додамо, що оголошення про мобілізацію надійшло через місяць після відповідного з'їзду у Львові. Невдовзі було сформовано перші кадри військової частини (Українські Січові Стрільці), до яких без особливої агітації могли записатися всі молоді люди, яким на тоді виповнилося 16 років (Але як показало майбутнє бажаючих було значно більше). Їх супроводжувала більшість провідників, серед яких можна виділити Івана Коссака, Петра Франка та Івана Чмолу.

Наприклад, на додаток до раніше перелічених командирів взводів, також можна назвати Федора Черника, Олену Степанівну, Осипа Яримовича, Северина Яремкевича та інших командирів взводів. Це були одні з найкращих стрілецьких старшин. Осип Яримович навіть став першим легітимним хорунжим стрілецького корпусу, а не просто рядовим хорунжим. Більшість з них продемонстрували свою відданість Батьківщині. Коли російські війська заповнили Галичину в 1914 році, вони атакували кожне українське містечко. Відтак «Пласт» був змушений припинити свою діяльність на цілий рік – організація негайно повернулася до

роботи у Львові, Самборі, Стрию та інших місцях (як тільки частина Галичини була звільнена від російського панування в 1915 р.) [17, с. 22].

У післявоєнні роки, незважаючи на всі надзвичайно складні обставини, «Пласт» пережив фазу швидкого та різноманітного розвитку. Можна сказати, що його «золотий вік» припав на 1920-і рр. Не можна заперечувати того факту, що репутація «Пласту» значно зросла завдяки досягненням його членів між 1914 і 1918 роками. Вони розглядали його як випробуваний метод загартування та виховання українців, а не як педагогічний експеримент. Молодь також надихало і активізувало широке зростання національної свідомості в Західній Україні, особливо у світлі польсько-українського конфлікту в міжвоєнний період. Як наслідок, зростання «Пласту» та урізноманітнення його програм залучило до організації різні вікові групи. (Поширення «Пласту» у Східній Галичині у 1920-х роках показано у Додатку 1) [38, с.29–30].

Візначимо, що «Пласт» у міжвоєнний період відіграв значну роль як піонер у відновленні національного життя Галичини. На Великій Україні пластова освіта не мала місця через зміну політичної системи, яка встановилась внаслідок приходу радянської влади. Про його відновлення навіть у зменшеному вигляді з урахуванням все ще крихкої пластової спадщини не могло бути й мови в умовах комуністичної системи освіти. «Жовтенята», «піонери» та «комсомол» – це три форми, які символізують усі молодіжні організації у СРСР. Усі вони мали однакову мету – закласти фундамент для остаточного встановлення комунізму. Російські «бойскаути» існували в Києві лише до 1924 р., і серед них були й українці.

Додамо, що на початку польський окупаційний режим на західноукраїнських землях був порівняно простішим. З іншого боку, після трагедії 1919–1920 рр. мешканці були деморалізовані втратою близьких у боях і часто розчаровані в ідеалах своєї нації. Однак віра в те, що українська свобода стане дедалі міцнішою, зростала.

Початок пластовому товариству у еміграції в Західній Європі дали вихідці-емігранти з Великої України. Уже в 1920 р. відбуваються перші намагання членів армії УНР закласти пластові станиці при таборах інтернованих у Польщі (в Ланцуті, Тарнові, Щеп'юрні). Важкі таборові умови не дали цим починанням

належно розвинути. Додамо, що 1924 р. Український пластовий гурток «Вартуй» був заснований у Празі Юрієм Гончарівим-Гончаренком, який до 1914 року намагався створити скаутську організацію з українських дітей на Бахмутщині. «III Клуб старих скаутів» став самостійною організацією і приєднався до Державного скаутського союзу Чехословаччини.

Згодом «Пласт» почав з'являтися і в еміграції. Цю назву вже використовують дружини в Українському вільному університеті в Празі та Українській господарській академії в Подєбрадах. Навіть після від'їзду з України Яремченко та Слабченко (колишні організатори «Пласту»), продовжують працювати над цим проектом. Можна сказати, що початкові кроки з налагодження зв'язків зі Скаутським Інтернаціоналом у Лондоні вийшли з їхнього боку. Для просування українських інтересів старшого пластуна Панчака відрядили у так звані «джемборі», налагодивши тим самим зв'язок із міжнародними скаутськими органами (приклад – Євген Онацький).

Слід додати, що пропагандистсько-інструктивна брошура «Основи пластунства» була видана 1923 р. О. Яремченком під накладом «Українського слова» в Берліні. Вона вже була тісно пов'язаною зі спадщиною «Пласту» в Галичині.

Пізніше відбувся великий пластовий з'їзд. Обрані з'їздом інституції успадкували чудову і цінну спадщину, але таку, яку було важко витримати. З'їзд відкрив їм очі на всі бар'єри, заборони та необхідність боротьби за існування, за обличчя «Пласту». Він також вперше продемонстрував, наскільки широко і глибоко «Пласт» вже пустив коріння серед української молоді (і як деякі старші люди захоплюються або цінують цю організацію).

Журнал «Молоде Життя» повністю припинив вихід через брак фінансування, а резиденцію УКТОДОМу, яка слугувала центром пластового життя у Львові, захопили москвофіли. Згодом, у середовищі «Пласту» з'явилося багато перспектив щодо додаткових форматів пластової роботи.

Після з'їзду переслідування «Пласту» з боку польської влади не зменшилися, а навпаки, час від часу посилювалися. Школярі не мали права бути членами цієї організації, який організовує УКТОДОМ, згідно з розпорядженням, виданим шкільною владою. Загалом, можливість «Пласту» діяти в межах

вищезгаданої корпорації була унеможливлена адміністративною владою. Школи почали поступово розпускати «Пласт» [17, с. 25–40].

Після заборони «Пласту» на Волині, а особливо після сумних подій під Бібркою, пластовий провід небезпідставно вважав, що влада може вдатися до ще більш репресивних заходів. Однак навряд чи хтось очікував, що ці репресивні накази будуть настільки масштабними, жорсткими і навіть насильницькими, як вони були. Стало зрозуміло, що польський уряд мав намір зробити більше, ніж просто здійснити ці репресії, а його кінцевою метою було знищити «Пласт» повністю. Формально виглядало так, що керівництво «Пласту» прийняло урядову заборону. Згодом із членів ВПК була створена «Ліквідаційна комісія», на яку було покладено обов'язок нагляду за ліквідацією організації. Але насправді основними цілями комісії було допомагати заарештованим членам, запобігати потраплянню пластових фондів і власності в руки уряду та утримувати в належному стані таборів споруди. Паралельно ця «Ліквідаційна комісія» створила «квазілегальну» дочірню структуру, відому як «Виконавчий відділ», на чолі з В. Врецьоною.

Аналогічна методика була застосована і до звичайних членів «Пласту». Головна управа УКТОДОМу, органу, відповідального за «Пласт», 1 жовтня 1930 р. видала наказ про припинення діяльності всіх пластових осередків. Водночас, виконавчий відділ непомітно наказав пластовим гурткам просто припинити діяльність на деякий час, а не розпуститися. Крім того, було зазначено, що всі пластуни повинні дотримуватися своєї пластової присяги. Однак неповнолітні та новачки більше не вважалися членами забороненої скаутської організації, щоб захистити молодих скаутів від переслідувань і залякувань з боку міліції. Натомість їм було запропоновано приєднатися до молодіжних, шкільних або спортивних груп, які були визнані законом. Отже, єдиними людьми, які могли приєднатися до Таємного Пласту, були старші пластуни та старші пластунки.

Таким чином, «Пласт» був змушений піти в підпілля, коли він став нелегальним. Коли йдеться про цей період, може бути складно визначити, що є прийнятною, а що непринятною пластовою діяльністю. Навіть статистику Таємного Пласту важко визначити, оскільки він перестав вести облік своєї діяльності. По-перше, існувало таємне керівництво, що складалося з колишніх членів ВПК, які створили зазначену нами вище «Ліквідаційну комісію» в 1930

році, а незабаром після цього і «Виконавчий відділ». Їх супроводжувала основна група з близько п'ятдесяти спільників, осіб, які або вирости разом з ним, або були постійними учасниками «Пласту». На безоплатній осові та нерідко піддаючи себе значній небезпеці, вони присвячували майже весь свій вільний від роботи чи навчання час підтримці традицій та цілей українського скаутингу. Утім, провід «Таємного Пласту» не мав постійної прописки, незважаючи на те, що майже всі його члени були львів'янами. Крім того, щорічні з'їзди і табори відбувалися в Карпатах, аби уникнути поліцейських рейдів.

Нова організація, краще пристосована до підпільної діяльності, була створена Виконавчим відділом та «Ліквідаційною комісією» для нагляду за діяльністю «Пласту». «Пластовий центр» (ПЦ) був названий на її честь, і більшість із шести чи восьми досвідчених агітаторів були колишніми старшинами організації. 1936 р. «Таємний Пласт» також брав участь у створенні юнацького відділу добре відомої освітньої організації «Рідна школа» з метою налагодження нових зв'язків з робітничими та сільськими родинами.

У 1930-х роках «Пласт» у Галичині та на Волині опинився в дуже складних умовах, зокрема під гнітом польського уряду та його чиновників. Незважаючи на те, що «Пласт» був оголошений поза законом, він продовжував існувати, хоча і в значно зменшеному вигляді. Неймовірно те, що йому вдалося втримати міцне ядро відданих пластунів, які прагнули відстоювати принципи організації. Більше того, коли «Пласт» опинився поза законом, колишні учасники принесли ці принципи з собою до товариств, до яких вони приєдналися. Це, безумовно, підняло загальний моральний та організаційний рівень західноукраїнської спільноти. Отже, незважаючи на те, що Пласт був поза законом, він мав великий вплив на громаду, з якої він походив [38, с.62–74].

Отже, основною передумовою заснування організації «Пласт» слугувало декілька важливих моментів, таких як поширення скаутингу в світі, поширення спортивних організацій у Галичині та заснування пластових гуртків у Перемишлі і Львові. Діяльність організації «Пласт» у 1911-1939 році характеризувалася вивченням теорії скаутингу засновниками перших гуртків. Також важливою ланкою була практична складова, яку активно застосовували у різних мандрівках. Під час Першої Світової війни пластуни відіграли значну роль ставши в лави

захисників своєї землі. Після війни польський окупаційний режим заборонив діяльність товариства. Проте згодом пластуни почали з'являтися в еміграції де змогли зберегти традиції та взагалом організацію «Пласт».

1.2. Доба радянського підпілля та спроба відродження товариства

Галичина, як відомо, перебувала під владою Радянського Союзу з вересня 1939 по червень 1941 рр. під час першої фази Другої світової війни у Східній Європі. Тим часом до складу Генеральної губернії, якою керували німці, увійшли її найзахідніші території, що раніше входили до складу Польщі, в тому числі Лемківщина, Ярославщина і Холмщина. Ці дві окуповані зони розділяв кордон. Тим часом Угорщина поглинула Закарпаття.

Звісно, що відродження «Пласту» не обговорювалося в окупованій радянськими військами Східній Галичині через вороже ставлення адміністрації до «буржуазних» елементів. Крім того, учасники організації могли зіткнутися навіть з погрозами переслідування чи навіть вбивствами. За таких обставин діяльність Пластового центру була обмежена. Однак навіть ця обставина не вберегла деяких пластових активістів, які змушені були розплатитися своїм життям.

Німецька територія. Німці вигнали більшовиків зі Східної Галичини, як тільки 21 червня 1941 р. розпочалася нацистсько-радянська війна. Тепер тисячі українців могли повернутися до Східної Галичини, уникнувши переслідувань з боку радянської влади. У Львові було створено «Український крайовий комітет» на чолі з Костем Паньківським. Проте, в цілому, він був підпорядкований центральному осередку УЦК у Кракові, який очолював В. Кубійович. Упродовж 1941–1944 рр. Краківський центральний офіс УЦК та його львівська філія вирішували всі питання, пов'язані з освітою та розвитком української молоді Генерал-Губернаторства.

Активіст М. Іваненко спробував організувати пластовий гурток у Сяноку в жовтні 1939 р., але німецька влада згодом наказала його розпустити. Навіть без офіційного визнання В. Кубійович і К. Паньківський вважали, що «Пласт» залишається найкращим прикладом для наслідування при створенні молодіжної організації в окупованій німцями Галичині. Ініційована організація повинна була складатися з точних структур «Пласту», навіть дублювати назви номерів куренів у кожному місті. Проте, щоб не засмучувати німців, цю пропозицію було відхилено.

Після того, як у червні 1942 р. нацистський уряд розглянув і схвалив пропозицію нової організації, група була перейменована на «Виховну спільноту української молоді».

Тим не менш, визнання німецького уряду дозволило створювати організації у школах, що було заборонено «Пласту» за час існування Польщі після 1924 р. Насправді, ці обмеження мали певну перевагу, оскільки більшість членів ВСМУ тепер вступали до нього через школи, особливо українські гімназії. Той факт, що до групи приймали лише дітей з відмінними оцінками, був також важливим фактором. Крім того, виховниками та опікунами ВСУМ були призначені вчителі, багато з яких раніше також були членами «Пласту». Хоча й треба визнати факт, що «Пласт» пережив заборону польського уряду 1930-х років, хоч і з меншою кількістю членів, і це є нічим іншим, як диво [38, с.103–116].

Важкий удар по скаутському руху ознаменував повернення радянської влади в Галичину та Буковину. Його активістів радянська влада невдовзі фізично знищила. Відтоді «Пласт» мусив перенести свою діяльність до діаспори. Там було згодом засновано шість регіональних пластових груп, які поширилися на Польщу, Чехословаччину, Бразилію, Францію, США, Австрію, Аргентину, Велику Британію та Німеччину [26].

Після Другої світової війни «Пласт» пережив подвійне відродження. З одного боку, активісти та довоєнний провід (Пластовий центр) зібралися за кордоном, щоб створити командну структуру та розробити вказівки для організації пластових гуртків.

З іншого боку, в деяких таборах створення пластових гуртків відбувалося як правило, завдяки ініціативі окремих старших пластунів, які не радилися і не координували свої дії з іншими, перш ніж діяти. Їхньою метою було надати дітям і підліткам конструктивну, контрольовану позакласну діяльність. Тож перед тими, хто очолював новий пластовий провід, стояло насамперед завдання не просто заохочувати зростання «Пласту» адже це відбувалося спонтанно, а забезпечити дотримання традиційних форм і цінностей у процесі пристосування до нових обставин.

Не було несподіванкою, що серед переміщених осіб опинилася значна кількість пластових лідерів та старших пластунів довоєнної доби, адже вони були

патріотичними громадськими діячами, які найбільше постраждали від більшовицьких репресивних акцій. Серед них були ветерани СУПЕ з Праги, такі як Леонід Бачинський та Євген Гут-Кульчицький, а також визначні члени Таємного Пласту чи Пластового Центру, зокрема Северин Левицький, Ярослав Гладкий, Цопа Паліїв, Ганка Корінець та Юрій Старосольський [38, с.120].

Також доцільно, на наш погляд, зазирнути в діаспорне минуле «Пласту».

Німеччина. В околицях Мюнхена 6-7 жовтня 1945 р. відбувся перший пластовий з'їзд. Пластуни обрали провід та стратегію поширення «Пласту» за межами України, що стало значною подією. Також було визначено, що «Пласт» продовжуватиме діяти під назвою «Союз українських пластунів емігрантів», як це було впродовж міжвоєнних років. Після війни «Пласт» у Німеччині взяв на себе роль світового координатора товариства.

На початку 1950-х рр. основною метою «Пласту» в Німеччині було збереження та продовження традиції літніх таборів. Оскільки молоде населення почало замінюватися старшим, у 1960-х рр. також відбулися зміни в управлінні організацією в Німеччині та інших країнах. Додамо, що впродовж 1970-х і 1980-х роках керівництво зосередилося на організації молодіжних поїздок за кордон і створенні нових зв'язків у Франції [38, с.121].

Пласт був заснований в Канаді, коли старшина в Мюнхені в 1947 р. видала наказ про призначення греко-католицького священика Володимира Івашка головою організації у цій країні. Це сталося внаслідок масової міграції українців до США та Канади.

У перші роки свого існування пластові групи в Канаді швидко згуртувалися в незнайомому середовищі, але вони також зіткнулися з різноманітними проблемами, серед яких погана комунікація, напружені стосунки з канадськими бойскаутами та мовний бар'єр. «Пласт» у Канаді подолав труднощі модернізації та асиміляції упродовж 1960–1970-х рр., забезпечивши виживання організації та пристосувавшись до життя в діаспорі, зберігаючи при цьому свою українську ідентичність. Керівництво надавало великого значення навчанню та якісному розвитку організації. Пластова діаспора в Канаді є однією з найбільших у світі, зокрема, станиці є в Оттаві, Вінніпезі, Торонто, Монреалі, Едмонтоні та інших великих містах [22, с.256–275].

У США та Канаді, куди виїхала більшість молодих українців, «Пласт» розвивався найшвидше і найдосконаліше. У Нью-Йорку було створено перший пластовий гурток. Найбільшою перевагою «Пласту» в Сполучених Штатах Америки, особливо в перші роки його існування в новій країні, була значна еміграція його провідників і рядових членів, які брали активну участь у русі, до Сполучених Штатів. Це виявилось вирішальним в успішній подорожі «Пласту» з Європи до Сполучених Штатів Америки. Протягом 1960-х і 1970-х років «Пласт» не лише процвітав у новому середовищі, але й продовжував поширюватися на раніше незвідані території. Організація стала спроможна зацікавити молодше покоління українців, які вже вирости в Америці [38, с.155–173].

Зрештою, членам групи вдалося створити музей «Пласту» в Клівленді. Серед міст США де існують станиці організації – Денвер, Детройт, Йонкерс, Лос-Анджелес, Ньюарк, Олбані, Буффало, Бостон, Вашингтон, Чикаго, Рочестер та інші [22, с.222–251].

Цюпа Паліїв скликала перший інформаційний з'їзд британського «Пласту» в Манчестері 9 жовтня 1948 р. Ц.Паліїв заявила, що ці етапи потребуватимуть багато роботи, оскільки вони пов'язані з пошуком дітородних українських родин та створенням пластових осередків. На жаль, значна частина тих, хто був присутній на з'їзді, вже пішли далі. Лишився мізерний відсоток людей, які були готові негайно приступити до роботи [22, с.202].

Розвиток «Пласту» залишався послідовним, хоча й повільним, незважаючи на виклики, з якими він стикався у Великій Британії, пік якого припав на 1960-ті роки. Бредфорд, Вулвергемптон, Дербі, Лестер, Лондон, Манчестер і Ноттінгем були серед семи малих міст того часу, де існував «Пласт». У 1970-х рр. у цих станицях було в середньому по 30-40 членів, а найбільшою серед них була манчестерська станиця (70 членів). Наприкінці 1970-х років «Пласт» у Великій Британії налічував близько 250 членів.

У 1980-х роках кількість членів «Пласту» почала спадати, сягнувши найнижчої позначки у 215 осіб. Рівень участі в таборах впав до половини чи, можливо, до третини від того, що був у 1970-х роках. Але коли в 1990-х роках батьки з другого покоління британців почали записувати своїх дітей до «Пласту»,

відвідуваність таборів різко зросла і врешті-решт повернулася до рівня 1970-х рр. [38, с. 300–301].

1948 р. до Австралії прибули перші пластуни. Прибуваючи в різні місця, вони організовувалися і почали формувати перші пластові гуртки.

Пластун Роман Олесницький був призначений уповноваженим Головною Пластовою Старшиною в Австралії, коли він ще перебував у Німеччині. Пік членства в організації випав на 1960-ті роки. У 1967 р. в Австралії налічувалося 968 членів «Пласту». Крім 11 куренів, 19 юнацьких куренів і 14 новацьких гнізд, існували також окремі групи старших пластунів. Територіальна організація «Пласту» в Австралії була повністю розбудована. «Пласт» в Австралії була третьою за чисельністю організацією у світі після США та Канади.

Від самого початку поселення в Австралії піонери «Пласту», які народилися в Україні, брали участь у пластовій діяльності. Їхні нащадки є одними з найперших скаутів та молодіжних груп, особливо ті, що народилися в 1940-х та 1950-х роках. Значна частина з них все ще перебувала в «Пласті». Зараз вони є працівниками КПС, виховниками та станичними старшинами. Але більша частина першого покоління, які народилися в Австралії, покинули «Пласт» одразу після переходу до старшого пластування, провівши в ньому лише невеликий проміжок часу [22, с.150].

Можна вважати «Пласт» цінним ресурсом для української діаспори. Це допомагало молодим українцям зберігати зв'язок зі своєю спадщиною та розвинути навички, які допомогли їм стати успішними лідерами і не тільки. У історії «Пласту» важливе місце також посідає історія цієї організації за кордоном, адже це допомогло зберегти традиційні та ідеологічні цінності організації. Окрім вищезазначених країн дане товариство знаходиться також у: Австрії, Аргентині, Польщі, Бельгії, Грузії, Данії, Ісландії Іспанії, Італії, Китаю, Кіпрі, Латвії, Литві, Нідерландах, Словаччині, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії та Швеції.

1.3. «Пласт» в умовах національної державності України

У перші роки відновлення організації «Пласт» найважливішим було те, що Західна Україна об'єдналася з рештою України, а це означало, що після свого повернення «Пласт» повинен був трансформуватися з регіональної західноукраїнської організації в набагато ширшу загальнонаціональну структуру.

«Пласт» в Україні значною мірою покладався на ініціативи та підтримку діаспори. Після перших 10 років, на початку XXI століття, стало очевидно, що організація потребує значних змін. На початку нового етапу Пластова організація зробила багато змін, щоб відобразити своє пристосування до обставин в Україні. Товариство вийшло за межі своєї звичної бази на Західній Україні та запропонував альтернативну структуру для організації свого керівництва. Крім того, «Пласт» додав більше таборів до своєї лінійки пропозицій. Були розроблені плани з розширення видавничої бази «Пласту» з метою виходу на батьків своїх членів і громади.

Підтримка громадськості зростала в міру того, як організація розширювалася, а зв'язки з державними установами, особливо з міською владою, ставали міцнішими. Після 1990 р. «Пласт» став найбільшою та найвпливовішою молодіжною організацією в Україні. І це незважаючи на те, що вона зіткнулася з величезними перешкодами, особливо у світлі соціально-економічних обставин в Україні, які згубно вплинули на розширення членства організації [38, с.390].

Український Християнсько-Демократичний Фронт створив осередок «Пласту» у січні 1989. Перша спроба провести табір для дітей з цього угруповання відбулася влітку того ж року поблизу хутора Паланка. Завершилася вона операцією міліцейського спецпідрозділу з розгону так званих «терористів». Озброєні співробітники увірвалися до табору в неділю, коли в ньому перебувало декілька дітей (інші учасники та учасниці хресної ходи поїхали до міста готуватися до літургії).

Молоді люди та діти були побиті і взяті під варту після завершення цієї спецоперації силами, сформованими для боротьби з організованою злочинністю. У львівській пресі з'являється багато статей, які викривали «злочинну роль буржуазного націоналізму». Різні національно-патріотичні кола того часу зацікавилися «Пластом» через цей табір і розголос навколо нього набув небувалого масштабу. Паралельно і незалежно один від одного розпочинається низка пов'язаних між собою процесів, що мають відношення до відродження «Пласту».

У жовтні 1989 р. у Львові було створено організацію, яка займалася відновленням «Пласту», під керівництвом видатного вченого-фізика Ігоря

Юхновського. Офіційне оголошення про відродження «Пласту» в Україні відбулося таки 16 грудня 1989 р. Головний ідеолог товариства – Олесь Криськів, очолив Крайову Пластову Раду перехідного періоду. Львівська міська рада прийняла Статут просвітницько-спортивного товариства «Пласт» 22 лютого 1990 р.

У травні 1990 р. в Брюховичах відбулися Всеукраїнські установчі збори «Пласту». Саме тоді українські пластуни вперше контактували з Головною Пластовою Булавою. Було зареєстровано офіційно Товариство «Пласт» [13, с.16–19].

У Львові та Західній Україні «Пласт» швидко зростав, натомість в Києві та на Сході України він розвивався значно повільніше, а на сході його взагалі не було помітно. «Пласт» у діаспорі та в Україні співпрацював у різних напрямках, особливо активно наприкінці 1990-х років. Члени «Пласту» Канади проводили пластові табори та інші важливі заходи у 1995 та 1996 роках за фінансування канадського уряду.

Наприкінці 2003 р. «Пласт» в Україні активно долучився до пошуку фінансування від федеральних, державних та місцевих органів. Дійсно, «Пласт» в Україні повинен був докласти всіх зусиль, щоб зменшити свою залежність від іноземної допомоги та досягти фінансової незалежності, як це було визначено на XV Зборах КУПО.

Як і діаспорні організації, українські пластові групи часто дотримувалися встановленого графіку, робили сходи щотижня та дотримувалися програми організації. На повітовому, станичному, обласному та окружному рівнях вони проводили літні табори з певною тематикою, зокрема з верхової їзди, вітрильного спорту, археології та малярства. Однак «Пласт» в Україні також включав свіжі ініціативи відповідно до гасла «Бог і Україна», урізноманітнював тижневий розклад і покращував сприйняття «Пласту» в суспільстві, яке часто неправильно трактувалося. Чимало з цих вчинків стали традиційними, демонструючи постійний розвиток організації.

Окрема мова про діяльність «Пласту» в Україні під час коронавірусу. Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на діяльність «Пласту» в Україні, як і на багато інших організацій. Проте, «Пласт» швидко адаптувався до нових умов і

продовжив свою роботу, використовуючи онлайн-інструменти та інші альтернативні методи.

«Пласт» швидко перевів багато своїх програм та заходів в онлайн-формат. Це включало онлайн-вишколи, пластові гуртки, табори та інші активності. Організація також створила ряд нових онлайн-ресурсів, щоб допомогти пластунам та виховникам продовжувати свою роботу в нових умовах. Ці ресурси включали онлайн-курси, бібліотеку пластових матеріалів, та платформу для онлайн-зустрічей.

Члени товариства також зосередилися на місцевих проектах, які могли допомогти громадам під час пандемії. Це включало допомогу людям похилого віку, пошиття масок, та інші волонтерські ініціативи. Пласт доклав значних зусиль, щоб підтримувати зв'язок між пластунами та виховниками, організовуючи онлайн-зустрічі, чати та інші активності.

Завдяки цим та іншим заходам, «Пласту» вдалося зберегти свою діяльність під час пандемії COVID-19. «Пласт» продовжує виховувати молодь у дусі патріотизму, самостійності та відповідальності, а також допомагати українським громадам.

Окрема мова про діяльність «Пласту» під час новітньої російсько-української війни. За роки української незалежності «Пласт» розрісся і до повномасштабної війни був поширений в усіх областях України, окрім Криму. Станом на 2021 р. пластунами були 11292 дорослих і дітей а станом на кінець 2022 р. 93% виховних частин «Пласту» відновили роботу з моменту повномасштабного вторгнення, коли виховну роботу довелося подекуди тимчасово призупинити. Як свого часу пластуни активно ставали до лав Січових Стрільців, так і з початком новітньої російсько-української війни – до Збройних сил України. Понад 530 пластунів і пластунок – зараз знаходяться у лавах українського війська. Від 2014 р. у російсько-українській війні загинули 32 пластуни [40]. На жаль ця статистика щодня лише зростає.

Зараз «Пласт» слушно вважається найбільш керованою та динамічною молодіжною організацією в Україні, якщо порівнювати з іншими скаутськими організаціями. Крім того, діяльність товариства відіграла важливу роль у світовому скаутингу. Історія Пласту за останні 100 років була самобутньою і

сповненою випробувань. У деяких аспектах ця боротьба триває і зараз у країні, яка все ще прагне досягти справжньої незалежності, демократії та процвітання [38, с.386–391].

Отож, від проголошення незалежності і до сьогоднішніх днів найважливішим для організації та держави було те, що Західна Україна об'єдналася з рештою України, а це означало, що після свого повернення товариство повинно було перетворитися з регіональної західноукраїнської організації в загальнонаціональну структуру. Значну роль у розвитку «Пласту» на сучасному етапі відіграла діаспора, яка мала належне фінансування для того, щоб повністю відновити товариство в Україні.

РОЗДІЛ 2. ІДЕЙНІ ЗАСАДИ ТОВАРИСТВА «ПЛАСТ»

2.1. Ідеологія організації

«Пласт» – передусім це морально-етична та виховна організація, яка ґрунтується на любові та зобов'язаннях перед Богом, Батьківщиною та оточенням. Три основні обов'язки пластуна – це вірність Богові та Україні, та альтруїзм до ближнього.

«Життя в Пласті» – відомий твір О. Тисовського та інша праця – «Велика гра» Ю. Старосольського. Це два засновники організації, які створили інтелектуальний фундамент для «Пласту» в 1920–1930-х роках. Пластуни взяли на себе зобов'язання виховувати законослухняних людей із сильним почуттям національної ідентичності, патріотизму та здатністю до практичного вирішення проблеми. Організація по суті готує патріотів Батьківщини та виховує людей для України, а не для політичних партій, бо у «Пласті» як відомо немає ні політичної, ні партійної програми.

У пластунів розвивають такі навички – бути пильним; застосовувати набутий життєвий досвід; діяти морально та справедливо; а головно – виховувати громадянські чесноти – акуратність і дисциплінованість. Крім того, пластовий провід прагне досягти мети, сприяючи молоді у розвитку фізичних, розумових і духовних якостей та сприяючи самоосвіті [45, с. 8].

Саме пластове середовище мало би сприяти виробленню такого собі ідеалу людини. За порівнянням Ю. Старосольського, ніби чотири дуби, «що разом несуть гармонійно сплетену корону є пластовим ідеалом людини». Цими чотирма «дубами» є характер, здоров'я й сила, швидкість і зручність, «суспільний смисл» [18, с. 24–31].

Можна говорити, що своєю працею в різних скаутських організаціях також виступали головні теоретики та організатори Українського Пласту про яких ми говорили вище – Олександр Тисовський («український Байден-Пауелл»), Василь Кархут, Петро Франко, Арсен Річинський, Богдан Кравців, Остап Вахнянин та Юрій Старосольський. Також Лев Бачинський та Северин Левицький зробили важливий внесок у розвиток теорії та практики світового скаутингу [33].

Мету і шлях пластунів можна виокремити таким гаслом: «Скажи мені, яку маєш життєву ціль і яким шляхом ідеш до неї, і я скажу тобі – хто ти!». Однак цей шлях і цю мету пластун має обрати цілком свідомо, за власним бажанням. Це ніби центральна методологічна концепція «Пласту»: синтез внутрішньої і зовнішньої сили; узгодження життєвої мети індивіда з його внутрішньою позицією.

Звідси випливає, що пластовий провід мусить уважно ставитися до кожного окремого пластуна під час встановлення ним своєї цілі. Більше того, пластовий провід має прагнути виховати людину, яка зможе взяти на себе відповідальність за цю Мету. Пластуни говорять і співають, що «в Пласті росте нове покоління».

Отже, увага керівництва «Пласту» як організації має бути зосереджена на юнакові, молодому громадянину. Для «Пласту» людина – ніби є вихідним пунктом [19, с. 5].

Звісно, що знання ключових тем історичного розвитку українського «Пласту» є важливою умовою молодого людини, потребує знань його філософських та ідеологічних засад. Пластова система ніби об'єднує ідеалістичні концепції з прагматизмом – рекомендаціями щодо життя у особливий спосіб. Цей шлях мав би вказувати шлях до єдності з нацією та Богом.

Важливо підкреслити, що ідейне підґрунтя «Пласту» було доволі динамічним і постійно змінювалося, а його фокус змінювався відповідно до вимог і обставин часу, з якими стикався український народ у різні моменти його історії. Українці історично намагалися модифікувати концепцію скаутингу відповідно до унікальних потреб народу, який довгий час був позбавлений державності, але постійно боровся за неї. Це відбувалося у формі модифікацій та тлумачень законів і гасел «Пласту» [33].

Одним із головних стовпів організації багато років вважається Пластова присяга. Це добровільна та серйозна заява, яка зобов'язувала молоду людину намагатися жити за певними правилами, не робити жодних злих неправомірних дій, з якими вона може зіткнутися. Предметом пластової присяги (клятви) можуть бути щирі обітниці української суспільної моралі та Божих законів. Пластова присяга є наступною: *«Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїх*

силах щоб Бути вірним Богові і Україні, Помагати іншим, Жити за Пластовим Законом і слухатись пластового проводу». Звідси випливають три головні обов'язки кожного пластуна чи пластунки: Бути вірним Богові й Україні; допомагати іншим; жити за пластовим законом та слухатись пластового проводу [10, с. 12–13].

Кожна з цих засад має свою окрему суть. На думку засновників «Пласту», справжня любов до Батьківщини ґрунтується на праці та боротьбі за те, щоб піднести її над іншими націями, стати взірцем для наслідування та вселити страх у потенційних нападників. З іншого боку, щира прихильність пластунів до рідного краю передбачала міжкультурне порозуміння, злагоду та товариськість.

Кінцева мета «Пласту» – щоб усі дії його членів служили інтересам країни. А це може бути тільки на користь, якщо *«...ми, молодь України, виростатимемо в Пласті сильним, здоровим поколінням, яке правильно розумітиме свою відповідальність..., буде вміти бачити і передбачати небезпеки та боротися з ними. , буде мати... освічений розум, якому не буде чужою жодна необхідна для суспільства праця, покоління, з якого вийдуть цілі кола свідомих, енергійних людей, які спільними зусиллями швидко й добре виконають усе, навіть найважче, і необхідної для життя суспільства праці»*. [33].

Пластова присяга про яку ми відзначали вище, простими словами ніби формулює мету. Клятва – це як відомо добровільна обітниця жити згідно з ідеєю і досягати відповідної мети, а також визнання того, що життя мало сенс, мету і ціль. Саме поняття надає життю більше сенсу та поваги. Однак це також визнання концепції служіння Богу, нації та іншим людям. Служіння Богу і Батьківщині – це не сліпа віра; швидше воно засноване на переконанні, що воно є добрим і справедливим. Ідея ж – це своєрідний скаутський інструмент для пластуна.

Можна сказати, що в цьому випадку релігійність – це стратегія, яка етично підтримує пластуна під час його життєвих викликів. Мета – служити своїй країні, а шлях до цієї мети ніби вимощений патріотизмом, який також забезпечує моральну підтримку та підвищує свідомість громадян. Однією з якостей скаута

мав би бути його альтруїстичний емпатичний обов'язок допомагати іншим, який є одночасно корисним для нього та сильним для нього особисто.

Із методологічної точки зору заслуговує на увагу, на наш погляд, синтез пластової присяги як інструменту. Тому він є початковою складовою духовного обряду і має велику моральну вагу [19, с. 6].

В основі діяльності «Пласту», як вже відзначалося, лежить Пластовий закон, який проголошує:

- пластун є чесним, бо дане слово дотримує незважаючи на важкі перешкоди;
- пластун є совісний: працю, за яку взявся, виконує сумлінно;
- пластун є пунктуальний: на сходини, заняття ніколи не спізнюється;
- пластун є ощадний: свої матеріальні засоби, здібності та енергію не витрачає даремно;
- пластун є справедливий – уміє оцінити заслуги інших людей;
- пластун є братерський супроти інших пластунів та побратимом супроти інших людей і тварин;
- пластун є прагматичним – кожне заняття та сходини повинні приносити користь чи для нього, чи для інших осіб;
- пластун є врівноваженим і збалансованим – при нещастях і небезпеках стримує та врівноважує дух;
- пластун є пильним і не пропускає жодної нагоди аби чогось корисного навчитись;
- пластун є дисциплінованим і слухає свою старшину і керівництво;
- пластун є увічливим і ставиться позитивно до кожної людини, зокрема до старших людей за віком;
- пластун дбає про своє фізичне здоров'я і розвиток – бере участь у фізичних вправах та іграх, не курить тютюну і не п'є алкогольних напоїв, які шкодять його здоров'ю;
- пластун дбає про свій зовнішній вигляд, ошатність та про чистоту рідної мови;

- пластун намагається бути веселим та дотепним – у тяжких обставинах не втрачає надії і не впадає у розпуку.

Девізом українських пластунів є клич «СКОБ!» , що означає: Сильно, Красно, Обережно, Бистро! А пластовий гімн, як ми вже відзначали вище, закликає до самовідданого служіння Україні [23, с. 23].

Крім того, пластун має розвиватися згідно з настановами, які дає Пластовий Закон. Пластун має бути акуратним та старанним. Лише у процесі життя формуються справжнє красномовство, старанність тощо. Але з самого початку свого пластунського шляху молода людина мусить шанувати взяті на себе зобов'язання, виконувати кожне завдання якнайкраще, дотримуватися законів і ставитися до кожного пластуна як до свого брата [19, с. 7].

Можна уявити, що молодий хлопець, вступаючи до пластової організації, міг вступити не з наміром досягти заявленої Пластової мети, натомість бачив ціль у пригодах, романтиці тощо. Він слабко вірив, що скаутство та його результати зроблять його кращим чи навіть щасливішим. Він попервах вірив, що скаутинг задовольнить його цікавість і дасть йому позитивні враження. Це мабуть основна ідея пластової методики – незважаючи на красу, пластова мета самовиховання залишається прихованою [44].

Пластовий підхід до самовиховання будується на прогресивному графіку діяльності та добровільній участі дитини, яка має на меті допомогти молоді стати пристосованими та соціалізованими членами суспільства. Пластова техніка самовиховання реалізується в таких напрямках:

а). Система гуртка, яка дає змогу молодим хлопцям та дівчатам приєднуватися до групи за власним вибором;

б). Поступове підвищення їхнього рівня відповідальності за допомогою низки завдань і випробувань, що формує, врешті, лідерські якості;

в). Заохочення молодих людей до участі в заходах на свіжому повітрі, які виховуватимуть у них самодостатність, і повагу до інших, гартуватимуть тіло [2, с. 3].

Крім того, «Пласт» має своє визначення «доброго громадянина» і прагне його виховати та плекати. Як ми вже зазначали, ці ознаки, об'єднані в ознаки пластуна, виробляють дуже своєрідний спосіб життя. Громадська функція «Пласту» полягає в тому, щоб діяти через своїх громадян, які там вирости і ведуть пластовий спосіб життя, щоб гарантувати, що громада визнає та підтримує найвищі ідеали «Пласту», що служіння цим ідеалам є обов'язком, і що методи, які використовуються нести це служіння відповідають морально-етичним і практичним нормам, яких дотримується організація «Пласт».

До слова, як і «пласт», слово «скаут» передає ідею Баден-Пауелла в те, що молода людина з відповідними моральними, фізичними та практичними якостями лідера повинна вести інших до якоїсь високої мети. Йому не обов'язково мати офіційну керівну позицію в суспільстві, оскільки він подає приклад у всіх соціальних й професійних сферах. Його можна назвати «яскравим прикладом» для інших. Пластовий спосіб життя характеризується трьома основними елементами: ідеалізмом, суспільною свідомістю та характером. Це основні характеристики; вони або замінюють, або виключають усі інші. Вони керують життям, цілями, прагненнями та діями пластунів.

Ідеалізм – пластун-громадянин що вірить у Бога. Він ратує також вірити в силу нації, її історичну місію та її боротьбу, незважаючи на будь-які переваги чи практичні ознаки. Це виховує в дітей любов до рідної країни.

Суспільна свідомість – пластун вчиться відчувати та визнавати свою приналежність до громади, що допомагає йому зрозуміти свою роль у суспільстві та його обов'язок сприяти цьому. Громадянин-скаут має надавати перевагу суспільству над індивідуальними цілями та інтересами. Ця інтуїція підказує йому бажання зробити внесок у суспільство та бути готовим до цього у різний спосіб.

Характер. У тому значенні, що «сильний характер» сприятиме реалізації ідеалізму і суспільної свідомості в житті людей. Це дозволяє та полегшує тверде відстоювання традицій спільноти, особливо певної національної групи. Через те характер допомагає виробити громадську чи національну гідність і гордість (не

зарозумілість !), між тим, допомагає не схилитися в покорі перед сильнішими, багатшими чи просто щасливішими націями чи людьми.

Наприкінці, важливо обговорити ту людську рису, яку ідеолог скаутського руху Баден-Пауелл використав у своїй «грі» з юнаками і яку він радить застосовувати в нашому навчанні.

Усі люди, як правило, хочуть щастя. Це нормально. «Пласт» у особливий спосіб використовує цей вроджений потяг, щоб залучати молодих людей, надаючи їм засоби відчутти щастя. Вони також вважають, що щаслива людина, радше за все, буде цінним членом суспільства та успішною людиною, насолоджуватиметься життям. Важливо пам'ятати, що бути залученим членом спільноти має приносити людині задоволення а також служити певним обов'язком. Щоб навчити своїх пластунів, як бути щасливими в їх активному громадянському житті, пластовий провідник-вихователь мусить активно попрацювати над тим [31, с. 8–9].

Зазначимо, що питання про те, чи взагалі існує перспектива формування пластового світогляду є давнім. Безперечно, що існують різні світоглядні поняття у пластовому русі: ідеалізм, оптимізм, альтруїзм, емпатія, віра в добро й красу. Однак все ж малоімовірно, що поєднання цих якостей призведе до оригінального світогляду – свіжої, далекоглядної та всебічної перспективи. До того ж це буває доволі рідко. Треба радше говорити про те, що сума й синтез тих дійсних відношень до життя, внутрішня й зовнішня поведінка можуть врешті надати особливий стиль життя.

Пластун мав би бути сповнений життєрадістю, оптимізмом і вірою в добро й красу. Він не просто каже жити за правилами, як у грі, а й живе за ними. У ньому пульсує любов до природи, він сповняє життя ідеалізмом і цінністю Великої Мети. Фактично, у перспективі це здатне перетворити життя на подорож і пов'язує з нею кінцеву мету життя [31, с. 9].

Назагал, ідейно-філософські принципи «Пласту» свідчать про те, що його мета – це виховання не лише нового покоління громадян, але й національну еліту, яка має вести країну до добра та краси. Ідея була виважена: через пластову

молодь «достукатися» до «мізків» цілої країни та пробудити її власну самосвідомість та гідність [27]

Отже, головна ідея пласту – це його Велика Мета. Вона спрямована на повноцінний розвиток кожного пластуна, молодої людини, як свідомого та самодостатнього громадянина, який має повноцінний ідейний і фізичний гарт. Пластовий закон, три обов'язки пластуна та пластова присяга (клятва) є важливими константами (компонентами навчального і виховного процесу організації). Вони необхідні, адже у будь-якій системі повинні бути правила й межі. Самовиховний елемент організації полягає у повній добровільності членства. Існують такі прикмети пластового світогляду: ідеалізм, емпатія, суспільний глузд, характер самого пластуна, оптимізм, альтруїзм тощо.

2.2. Погляд на товариство «Пласт» Олександра Тисовського

«Пласт» звісно відіграв велику роль у формуванні національної самосвідомості українців. Можливо, найбільший вплив на створення та подальшу діяльність організації мав Олександр Тисовський. Його життя було тісно пов'язане з діяльністю «Пласту». Його захоплення скаутською концепцією в 1911 р. стало рушійною силою створення потужної молодіжної освітньої організації та стрижнем українських традицій і національної ідентичності.

Уважаємо, що Олександр Тисовський був засновником ідеології товариства, приділяв мало чи не найбільше уваги, бо саме у цьому він бачив майбутнє української нації. За словами ідеолога, процес створення «Пласту» відбувався важко, тому що на той період часу в українців не було своєї суверенної держави, яка могла б на політичному рівні захищати інтереси української нації. Перший період пластового руху на українських землях характеризувався боротьбою з різними проблемами, які не давали можливості пластовому руху «вкорінитися у головах свідомого українського суспільства» [21, с. 5–11].

Фактично професор критикував систему освіти в той час. О.Тисовський у 1911 р. опублікував у львівських газетах «Діло», «Наша школа» декілька статей із заголовком «Думки чудака», у яких він у гострій, забарвленій гумором критиці описував тогочасні методи навчання. Своєю чергою, це спровокувало широкий

резонанс серед українських педагогів та вчителів [24]. Засновник уважав, що система всебічного патріотичного виховання української молоді мала доповнювати шаблонне, бездумне виховання в школах. На його думку: «для української молоді треба якоїсь організації для її національно-патріотичного виховання, тим більше, що на основі мого досвіду, як колишнього учня і тепер як учителя, я стверджував і писав що школа вчить але не виховує, за що мені, з боку моєї шкільної влади делікатно докоряли» [27, с. 9–10].

Важливо пам'ятати, що організація виникла в період перед Першою світовою війною, тому тоді скаутська філософія освіти була перетворена на конкретні амбітні освітні цілі, щоб служити потребам українського народу за відсутності суверенної держави. Тоді окремо один від одного виникло декілька пластових освітніх концептуальних центрів [37].

Офіційною датою заснування «Пласту» є 12 квітня 1912 р. Того дня близько 40 учнів різних класів гімназій успішно склали перший пластовий іспит. Ці пластуни становили ядро Першого пластового полку імені Петра Конашевича Сагайдачного. Відповідно у 1912–1913 та 1913–1914-х навчальних роках створено при гімназії організацію, яка поступово перетворилася на відому організацію «Пласт» [33].

Основною метою О. Тисовського була ідеологія, яка мала б відповідати тогочасним умовам, в яких перебували українці. Як вчений він прагнув обґрунтувати з наукової точки зору потребу існування ідеології, яка повинна стати каталізатором об'єднання українців. У загальних рисах він описував тодішню ситуацію: «Лише українці у цілому культурному та некультурному світі, які мають у своєму суспільстві створіння, що будучи по всім ознакам українцями всіх переконують, що вони москалі. Це люди за яких соромно, проте вони є безцінним музейним експонатом людської матерії» [12, с. 5-9].

Зрозуміло, що в умовах ізоляції українців від європейців одна людина не може змінити психіку цілого народу. У результаті була розроблена стратегія виховання нового покоління патріотів, вірних Батьківщині та своєму народу. Основна концепція полягала в тому, що «Пласт» має функціонувати як освітня

організація, яка опікується молоддю у вільний час і допомагає їй в організації дозвілля. Багато зусиль було витрачено на те, щоб показати проблему діяльності «Пласту» в контексті інших організацій. До слова, порівнюючи «Пласт» з іншими організаціями, О. Тисовський проілюстрував відмінність системи самоосвіти організації від інших товариств та установ. Однак, він не заперечував превалювання окремих організаційних аспектів у пластовому товаристві. Використовуючи приклад інших організацій, які вже працюють за кордоном, засновник зміг зберегти товариство в первісному вигляді під час його діяльності в еміграції.

Автор зосереджувався на соціальних взаємодіях між членами суспільства на різних рівнях ієрархічного порядку. У його творах наголошувалося, що всі пластуни рівні перед організацією, і це має бути основним мотиватором, який власне і об'єднує всіх учасників. Виховуючи толерантність і громадську працю, О. Тисовський поступово створив підґрунтя для виховання підростаючого покоління [21, с. 5–11].

Професор О. Тисовський бачив у дітях і молоді особистостей, які мають природні та набуті здібності, котрі необхідно розвивати та доповнювати знаннями, які здобуваються поза шкільною програмою на основі вільного розвитку та саморозвитку. Він усвідомлював складність процесу та наголошував на важливості проектування організації таким чином, щоб молоді люди могли розвивати такі особисті якості, як спостережливість, здатність встановлювати зв'язки між спостережуваними явищами та прогнозувати їх розвиток, а також практичне застосування знань до вирішувати різні проблеми. Побут, прагнення до фізичного самовдосконалення, дотримання правил особистої чистоти лягли в основу товариства «Пласт».

На думку О. Тисовського, діяльність молоді в «Пласті» ґрунтується на самоусвідомленні моральних засад життя та самовихованні таких якостей характеру, як стійкість за будь-яких обставин на основі свідомого виконання пластового права без порушення моральних принципів. На думку Олександра Тисовського, закони «Пласту» мали стати основою для формування моральної

свідомості, базових цінностей, ідеалу людини, здатної до самопізнання, розпізнання власного «Я», людей і Бога. Інтелектуально-світоглядний зміст цієї процедури найкраще відображали фрази присяги, що склалися з трьох основних завдань пластуна [27]. Про це ми говорили вище.

Присяга (клятва) має глибоку моральну цінність, оскільки закликає жити за Божими Заповідями, поводитися патріотично з честю, совістю і справедливістю. Ці життєво важливі особисті якості були закладені в кожного пластуна за умови, що він дотримується свого слова, живе етично і виконує свої обітничі перед людьми і Богом. Не дивлячись на перепони, пластун мав би виконувати свої завдання сумлінно, з почуттям відповідальності за свою поведінку і вчинки перед собою та суспільством. Пластун мав бути добрим і шанобливим до людей похилого віку, до влади та до жінок. При цьому він за жодних обставин не мав би принижувати інших, прислухатися до порад, виконувати накази провуду тощо.

Крім того, як ідеолог, ідейний натхненник і засновник «Пласту» О. Тисовський підкреслював такі риси особистості пластуна, як точність і ощадливість. У статтях пластового закону він виділяв, що пластун має точно дотримуватися правил, визначених перед початком чи закінченням будь-якої діяльності. Пластун мав би бути ощадливим і без потреби не витратити ані грошей, ані часу, ані сил. В особистому плані пластун мав би бути уважним, ввічливим, шанобливим до інших, безкорисливо допомагати всім потребуючим, незалежно від політичних чи релігійних переконань. Але допомога має бути тільки якщо це стосується захисту честі та моралі, світоглядних переконань або загрози здоров'ю чи життю особистості. Однак, якщо «на кону стоїть» його особиста честь, пластун повинен продемонструвати витримку і внутрішню духовну рівновагу. В особистому житті пластун за О. Тисовським повинен постійно прагнути до саморозвитку.

Після досягнення мети він планує братися за більш складні завдання, піклуватися про свою духовну красу і власне здоров'я, саме тому пластун не мав би курити, вживати алкоголь чи токсини. Навіть у найскладніших ситуаціях він мав би зберігати бадьорість, бути сповненим хороших ідей і оптимістично

дивитися на розвиток подій. До матеріальних і духовних благ, створених окремими особами та однолітками, пластун повинен ставитися з пошаною. Внаслідок цього повсякденна праця розглядається ним як найважливіша цінність, неодмінна складова активного життя свідомого і відданого громадянина. Досягнення духовно-морального ідеалу вимагало наполегливої праці для осягнення фундаментальних базисних правових понять, стратегій саморозвитку, поповнення власного практичного досвіду добрими вчинками. Власне, на думку О. Тисовського, благодійна акція має бути щоденним обов'язком, що виконується в дусі пластового законодавства з дотриманням дисципліни та виконання вказівок пластового проводу [36, с. 244].

Поряд із цим О.Тисовський пропонував пластунам почесні титули – «Гетьманський пластун-скоб» та «Почесний пластун», які присвоювались після складання «іспитів вмілості». В якості почесних іспитів для пластунів (II-ї та I-ї класи (класи)), пропонувалося: вміти вислати та відбити документи азбукою Морзе (20 букв на хв.) і семафором (40 букв на хв.). Також скласти іспити з порятунку людини, плавання, стеження та фотографування. Окрема річ – приготування їжі та вправління у певному ремеслі. Додамо, що почесні іспити дозволялося складати з різних галузей знань, які мають практичну спрямованість і цінність.

Відзнака «Гетьман Пластун – Скоб», за О.Тисовським, мав би отримати пластун, який склав шість випробувань із відзнакою, здобув так званий «геройський тріумф» або його відзначив уряд. Їхньою головною метою було підготувати професіоналів у багатьох галузях знань і професіях для організації, які мали б практичну цінність у пощоденному житті, а також створювали можливості для успіху та підприємницької діяльності. Такий спосіб випробувань був тоді популярним [33].

Як зазначали пластуни, кількість спеціалізацій станом на поч. ХХ ст. зростала, а серед них найпопулярнішими на той час були санітарна служба, туризм (подорож), піонерія (підготовча праця до пластових таборів), природознавство, лідерство, початки металургії, садівництво та інші. Дослідження

ідеологічного уявлення Олександра Тисовського дозволяє зробити висновок, що в основі організації лежали фундаментальні духовно-моральні цінності. На думку автора, засвоєння їх змісту, а також систематична робота із саморозвитку сприяли вихованню духовної, моральної особистості, з активною громадянською позицією, яка мала володіти значною кількістю навичок, необхідних для успішної діяльності, у тому числі в особистому житті [36, с. 244].

Праці професора О.Тисовського свідчать про те, що пластова робота має бути справді плідною, а це означає, що її потрібно виконувати якнайкраще. Ті, люди котрі досягають чогось, як правило не запитують думок інших, бо бояться принизити власні якості, або роблять це з великою відповідальністю. Голова «Пласту» має наполягати, щоб усі пластуни виявляли бездоганну турботу та розуміння у вихованні молоді майбутньої української нації. Від того, ким стануть ці люди, звісно залежить й доля нашої держави. Ця свідомість має забезпечити, щоб Український Пласт був таким, яким він був, завжди і всюди [20].

О. Тисовський визнавав, що початок ХХ ст. вимагав жорсткої фільтрації в кожній організації. Членів організації попереджали і зрештою виключали з товариства за недотримання закону про утворення, заподіяння шкоди, розвиток шкідливих звичок або зраду Батьківщини. Автор також наголосив на гендерній рівності, зазначивши, що жінки в організації необхідні як рушійна сила в діяльності будь-якого суспільства. Отже, здорові зв'язки між хлопцями та дівчатами, а також їхні спільні зусилля відповідають концепції верств і об'єднують українців для досягнення єдиної мети. Це на той час видавалося своєрідним новаторством.

Він додав, що перехід в організацію «Пласт» зі справжніх прізвищ на псевдоніми та назви груп із простими номерами був обов'язковим для спеціального експерименту, щоб визначити основні риси характеру кожної дитини, яка брала участь у дослідженні. Очевидно, що в центрі виховання має знаходитися особистість, тобто виховання кожного окремого члена організації, щоб він був готовий до дорослого життя [21, с. 5–11].

Насправді ж під час світових війн стало цілком очевидним, що крик «Готуйсь» – це не таке собі безглузде слово, а Пластовий Закон – це константа – субстанція всього того, що відоме як справжня внутрішня культура людини. Було виявлено, що людині іноді бракуватиме цієї культури, якщо вона виросте і її не навчать вчасно моральних норм. Пропаганда може швидко перетворити великі групи людей на хижацькі банди. Однак для цього були потрібні масштабні та наполегливі зусилля. І треба виховників-пластунів, таких, що самі переживають те, про що навчають. На цьому якраз наголошував О. Тисовський [20].

Він крім того наголосив на актуальності цієї організації для українського суспільства. Позаяк виховувати нове покоління завжди було важко, оскільки духовний, інтелектуальний і фізичний розвиток кожної дитини є унікальний. Проте пластовий провід намагався одночасно забезпечувати вдосконаленню всіх рівнів розвитку кожної окремої дитини.

Нове покоління «Пласту» мало б виховуватися здебільшого через ігри. Проте із часом вони можуть набриднути, і деякі діти вважають, що це вже не приємне та ефективне використання часу для їхнього віку. Друзі чи знайомі, які не входили до групи, часто спонукали їх пити чи курити. О. Тисовський окреслив це питання, наголошуючи на несумісності таких осіб з пластовою організацією та на тому, як їх діяльність принижує «Пласт» в очах суспільства. Професор наголошував на важливості проведення екскурсій та прогулянок як життєво важливого елементу базової освіти, а також зазначив, що люди допомагали впроваджувати ці ініціативи та доклали багато зусиль, щоб організувати те, що може зацікавити молоде покоління [21, с. 5–11].

К. Паньківський – один із найперших пластунів Львівської філії академічної гімназії описав походження пластових гуртків у Львові, а також його засновників: «Дрота» (поширене прізвище О. Тисовського), Петра Франка, Івана Чмоли та ін. Він додає, що це були досить різні люди. О. Тисовський був зокрема вченим, просвітителем і педагогом, був стриманим і справедливим. Петро Франко був тоді студентом політехнікуму й викладачем фізкультури в академічній гімназії. Вже тоді він був амбітним, жвавим і прагнув пізнавати нові ідеї, але його захоплення

«Пластом» було не дуже довгим. Внаслідок цього «Пласт Франка» і «Пласт Дрота», як стверджують деякі історики «Пласту» дещо відрізнялися за характером. «Пласт Чмоли» і «Пласт Франка» відіграли значну роль у подальшому розвитку українського пластового руху; проте освітня модель, яку О. Тисовський поклав в основу своєї організації, і методи навчання в ній більшою мірою відповідали потребам учасників і всього українського суспільства [37].

Варто зазначити, що тоді точилася тривала дискусія щодо ідейних та змістовних засад «Пласту». Син Каменяра П. Франко, зокрема, підштовхував творити військову діяльність із чіткою організацією та стилем командування. За словами Олександра Тисовського, «Пласт» був створений як автономна молодіжна організація, яка на перше місце поставила духовні та моральні якості особистості. За словами О. Тисовського, кінцевою метою «Пласту» є пропагування широких людських, родинних та особистих цінностей.

Таким чином, духовність і моральна орієнтація мали б становити основну ідею «Пласту» у візії О. Тисовського, а найвищим рівнем духовно-морального зростання людини він вважав етичні та естетичні перспективи та почуття. І навпаки, за пропозицією О. Тисовського, «Пласт» мав би сприяти самовихованню не через військовий вишкіл, а через внутрішню організацію та систему іспитів проводу. Власне, йшлося про самоврядний заклад, який не потребує втручання дорослих, як це властиво школі. Отже, первинна ідея системи була через відповідність самих дітей, їх самовдосконалення для зростання і гартування характеру, виховання у майбутньому найкращих рис громадянина. На думку О. Тисовського, основним аспектом у вихованні молодих людей є благородне змагання якнайкраще виконувати свій обов'язок. По суті, молоді люди, які дотримувалися основних ідей організації, мали б виховувати за О.Тисовським сильні патріотичні почуття та переконання але самостійно, автономно без зовнішнього тиску старших людей. Цими ідейними настановами О. Тисовський спрямовував молоде покоління на зростання патріотичних поривів, на нові звитяги [36, с. 244].

Обговорювалося також наукове пояснення поняття пластової ідеї та представлення її як філософського світогляду. Він заявив, що деякі люди раніше заглиблювалися в концепцію «Пласту», визначаючи більш значуще значення та зміст. Проте О. Тисовський наголошував, що якщо філософський зміст розглядати завчасно з непідготовленою аудиторією та відповідним інтелектуальним рівнем, то це не принесе користі суспільству, про що свідчить фраза: «Не треба витратити час на філософствування, бо це справа зрілого віку». Як на мене, то О.Тисовський не був великим прихильником плекання філософствування у «Пласті», а більш виступав за фізичний гарт та виховання патріотизму.

У своїх працях О. Тисовський використовував іншу аналогію, розвиваючи думку, що кожна дитина (член суспільства) є цеглиною, і роз'єднання хоча б однієї з них може призвести до руйнування всього будинку (споруди). Дослідження О. Тисовського з цього питання є, на наш погляд, ключовим джерелом філософії організації «Пласту». Одним із них є його нарис «Скаутинг-Пласт про розвиток його ідеології, історичний нарис і сучасний стан». Це вірогідно – один із найповніших історичних викладів еволюції скаутської ідеології в Україні.

Ще одне актуальне питання – звідки взялася пластова ідеологія? Це питання підсумовує всю тему цього підрозділу. Тисовський у своєму вченні продемонстрував основні критерії зародження скаутського руху, підкресливши унікальне значення, яке надав ідеолог скаутського руху – Баден-Пауелл. Знакова ця стаття багато тим, що професор хронологічно продемонстрував еволюцію концепції «Пласту» в усьому світі та окремо згадав про заснування організації в Україні. Окремо він згадав Першу світову війну, яка, хоч і сповільнила розвиток «Пласту», але продемонструвала важливість пластунів-скаутів для війська.

Назагал можна сказати що О. Тисовський поставив перед українським народом досить складне питання актуальності скаутських (пластових) організацій у різних державах. Він підкреслив реальність того, що нації, якими керують іноземні держави, не мали можливості повністю створити власні організації. Серед них й українське населення. Як приклад він наводив факти розвитку організації у 1920-х роках, а також перешкоди, які чинили польські чиновники а

потім росіяни. Проте спільними зусиллями вдалося подолати труднощі та відновити організацію «Пласт» уже в незалежній Україні. «Пласт» був заснований на понятті патріотизму, на якому постійно наголошував О. Тисовський, а також на помилковості переконання, що патріотизм є синонімом політичного націоналізму. На його думку, патріотизм доречний на будь-якому етапі розвитку суспільства, тоді як націоналізм стає важливим, коли існування нації знаходиться під загрозою [21, с. 5–11]. Цю фразу О.Тисовського можна вважати крилатою.

Отже, ідеологія організації «Пласт» у баченні Олександра Тисовського відіграла ключову роль у розвитку товариства та збереження до сьогоднішніх днів. Найважливішим його доробком є ідейні засади пласту. Основною метою пласту – є самовиховання, саморозвиток та самовдосконалення. Також автор засуджував і намагався доповнити шкільну систему, патріотичним вихованням та формуванням свідомого громадянина. Повним чином ідеологія пласту відображалася у «Пластовому законі» і «Пластовій присязі», де О.Тисовський повністю пояснив будову, принципи та ідею «Пласту». Багато уваги професор приділяв методам виховання, а саме наголошував на необхідності зацікавлення молодого покоління не тільки іграми, але й мандрівками, великими іграми, таборами тощо. Окрім цього духовність і мораль є на його погляд першоосновою «Пласту». Завдяки продуманій ідеї та особливості організації, яку заклав О.Тисовський, товариство має можливість повноцінно функціонувати сьогодні. Беручи до уваги те, що «Пласту» вже 113 років його ідеї досі актуальні.

РОЗДІЛ 3. ВИДАТНІ ПЕРСОНАЛІ ТОВАРИСТВА «ПЛАСТ»

3.1. Біографічні дані засновників організації

Упродовж ХХ ст. пласто́ве товариство відіграло важливу роль у розвитку української національної ідентичності. Велику роль у становленні та подальшій діяльності організації, безперечно, відіграв відомий педагог, викладач природознавства академічної гімназії, доктор біологічних наук, професор, член Наукового товариства імені Т. Шевченка Олександр Тисовський [21, с. 25].

Олександр Тисовський народився 9 серпня 1886 р. у Львові в родині Василя та Матильди (з Балабанів) Тисовських. Батько викладав математику і фізику у Львівській чоловічій учительській семінарії. О. Тисовський початкову освіту здобув у польській приватній школі у Львові, а потім перейшов до німецької державної гімназії. Навчався в Українській державній академічній гімназії у Львові, починаючи з третього класу і закінчив її з відзнакою 1904 р.

Згодом О.Тисовський вступив на філософський факультет Львівського університету за спеціальністю «Природознавство». Працюючи в області порівняльної анатомії, він отримав ступінь доктора філософії 1910 р. У 1911 р. склав учительський державний іспит і отримав посаду заступника, а потім учителя природознавства в Українській державній академічній гімназії у Львові, де працював до 1939 р. З 1920 р. до 1924 р. викладав ботаніку та порівняльну анатомію в Українській державній академічній гімназії [22, с. 47–55].

1910 р. О. Тисовський дізнався про організаційне та ідейне коріння гуртка польської молоді «Harzeży» та книгу А. Малковського «Scouting jako nowy system wychowania», яка була видана у Львові у 1911 р. Визнаючи, що суть цієї праці така ж, як і скаутський посібник Р. Баден-Пауелла, засновника скаутського руху та генерала британської армії, «Скаутинг для хлопців», він вирішив прочитати його повністю й в оригіналі. О. Тисовський запропонував створити молодіжний гурток, який би поєднував моральну й фізичну загартованість із національно-патріотичною метою відбудови Української держави. Він вважав, що, зважаючи на сучасний суспільно-політичну ситуацію, українська молодь потребує організації, яка б задовольнила її інтереси та допомогла їй зайняти прийнятну роль у суспільному житті краю. О. Тисовський створив модель молодіжної організації,

яка включала запозичені зі скаутингу виховні процеси, засадничі принципи педагогічного виховання в національно-патріотичному дусі та громадсько-просвітницьку діяльність, якої не вистачало в українському суспільстві в умовах бездержавності [37].

У 1911–1912 н. р. О. Тисовський створив пластовий гурток в Академічній гімназії, члени якого були першими офіційно прийняті до Пласту. На основі початкового досвіду та теоретичних задумів він написав книгу «Пласт в українських школах», 1913 р. У результаті вийшов друком підручник «Життя в Пласті». 1921 р. закінчив написання Пластового Закону і тексту Пластового Обіту. Початок війни в червні 1914 року спричинив призупинення пластової діяльності. О. Тисовський змушений покинути Львів і виїхати до Відня. Там він викладав «гімназійні курси» для української молоді. В австрійській армії служив від початку 1915 р. до кінця року, коли його відкликали до школи.

За характером О. Тисовського можна описати як дуже серйозного, урівноваженого, вільного від сентименталізму чоловіка. Він людина розуму, а не почуттів, і він наполегливий у здійсненні своїх планів. Доктор може зачаровувати інших одним лише аргументом, а не демонстрацією лестощів. Його власні амбіції ніколи не стояли на заваді вищому благу. Він був доброзичливим і радісним серед свого вузького кола спілкування, незважаючи на свою зовні стриману особистість. Відзначався постійністю у виконанні завдань, а також схильністю до конструктивної самокритики. Після війни він першим висунув тези, щодо відбудови легального Пласту і працював там аж до його розпаду [15, с. 2–4].

Окрім цього він викладав загальну біологію у Львівському таємному університеті. Був головою Верховної Ради Пластової (1918 і 1924), а також заступником і референтом діяльності Верховного Отамана, починаючи з 1926 р. Після розпуску «Пласту» 1930 р. був провідником «Доросту Рідної Школи», співробітник журналу «Вогні», член кооперативи «Пласт», яка підтримувала пластову діяльність. Коли в 1939 р. радянські солдати завоювали Західну Україну, доктора О. Тисовського було призначено професором зоології Львівського Українського державного університету імені І. Франка, де він згодом став деканом факультету (1940–1941) [39].

Під час німецької окупації він працював над відродженням «Пласту» та закінчив статuti молодіжних гуртків, результатом чого стало утворення організації «Виховні Спільноти Української Молоді» (ВСУМ) за пластовим зразком. До правління ВСУМ входив особисто О. Тисовський.

У 1944 р. разом із дружиною та сином Юрієм він переїхав до Відня. У 1957 р. він відвідав Пласт на американському континенті і був присутній на Ювілейних Пластових Зборах, які відзначали 45-річчя Пласту. Він вів часте листування з редакторами пластунських часописів в Америці та Канаді, а також із сеньйорськими куреннями та окремими пластунами. Помер О.Тисовський у Відні 29 березня 1968 р. Перепохований 24 серпня 2002 р. на Личаківському цвинтарі у Львові [22, с. 47–55].

Внаслідок цього д-р Тисовський є крутим і послідовним інтелектуальним елементом організації, а також її суттєвим ініціатором. Перш за все, він виконав велику підготовчу теоретичну роботу. Завжди детально продумана ним концепція структури та градації пластових занять визначила весь зміст і форму.

Він вважав Пласт виховною системою, яка, як і будь-яка інша, повинна з часом давати результати. Перший пластовий підручник «Пласт» він написав у Львові 1912 р., а потім довідник «Життя в Пласті» (1921 р.) [42], на основі якого постала вся багатогранна структура «Пласту». О.Тисовський наставляв молодь у самовдосконаленні та розвитку характеру [27, с. 16].

28 червня 1890 р. в Нагуєвичях Дрогобицького повіту в родині Івана та Ольги (з Хоружинських) Франків народився Петро Франко, ще один засновник товариства «Пласт». Закінчив народну школу при вчительській семінарії, а 1902 р. вступив до Львівської державної академічної гімназії. Окрім навчання, Петру доводилося самотійно фінансово себе забезпечувати, бо родина була небагатою. Давав лекції відстаючим гімназістам та заповнював поліси у асекураційному товаристві «Дністер» у Львові. Під час навчання в гімназії Петро Франко захопився фізичним вихованням (фізичною культурою). Під час навчання в старшій школі Петро керував великим спортивним клубом під назвою «Український спортивний клуб» (який налічував 110 членів).

З дитинства він цікавився хімією, і вдома створив лабораторію для проведення дослідів. Також він збирав фольклорні та антропологічні матеріали, складав оповідання. У 1910 р. Петро Франко закінчив гімназію, склав іспит з фізкультури у Львівському університеті та працював учителем фізкультури у Львівській жіночій семінарії (1911–1914). У ті ж роки він підготував і опублікував навчальні книги з копаного м'яча (футболу) та сітківки (волейболу).

Тоді ж вступив на факультет технічної хімії Львівської політехніки. Війна не дала йому завершити навчання. У 1911–1912 рр. він, як і О. Тисовський, створив студентські скаутські загони при Жіночій учительській семінарії та товаристві «Сокіл-Батько», навчав їх спортивній та військовій майстерності. Він дав членам організації традиційне козацьке прізвисько «пластуні». Петро Франко наголошував на фізичному вихованні пластунів, а також на гармонії тіла й душі, яку можна здобути лише через пластунські ігри. Видав підручник «Пластові ігри та забави» (1913, перевиданий у «Пластовій книгозбірні» 1921). У тому ж 1921 р. він підготував і видав у Відні серію брошур і публікацій на цю ж тему, зокрема «Як скласти платних дружин», «Табір», «Шведська руханка» та ін.

Згідно з архівними матеріалами, обидва брати Петра – Андрій Франко (помер у 1913 р.) і Тарас Франко – брали активну участь у пластових таборах. Петро, зокрема, разом із братом Андрієм, починаючи з осені 1912 р., очолював гурток у філії академічної гімназії.

Петро Франко наглядав за розвитком «Пласту» по всій Галичині, консолідує існуючі регіональні пластові гуртки та засновує нові осередки. Він влаштував два З'їзди пластових делегатів, під час яких було створено «Організаційний Пластовий Комітет», вироблено статuti, обговорено питання однострою, порядку тощо. Весною 1914 р. П. Франко організував у Львові збори пластунів.

28 червня 1914 р. у Львові відбувся грандіозний Шевченківський молодіжний рух, на якому «Пласт» виступив із першою публічною промовою перед українським суспільством. Організував увесь пластунський виступ Петро Франко. Коли розпочалась війна, Петро Франко записався до Української бойової управи, де отримав звання поручника та призначений офіцером-розвідником. Він

керував вербуванням добровольців до стрільців, наглядав за стрілецькими стежками на Сколівщині, де проявив свої здібності вмілого розвідника в тилу ворога. 1914–1917 рр. – старшина сотні Легіону Українських Січових Стрільців; 1918–1920 рр. – сотник і авіаційний референт Головної Управи Української Галицької Армії.

Після війни Петро Франко працював учителем у гімназії міста Коломия (1922–1930 рр.), де став зв'язковим ВПК Куреня, який носив ім'я. М Залізняка. «Пласт» таємно діяв у Коломийській гімназії до 1929 р., коли його членів затримали (жоден не визнав приналежності до товариства) і вигнали з гімназії, але не засудили. Зрештою йому довелося звільнитися [22, с. 47–55].

Певний час Петро Франко перебував головним директором районного молокозаводу в селищі Потеличі біля Рави-Руської. У 1931 р. він наважився виїхати як іноземний спеціаліст до Харкова, де працював у Науково-дослідному фізико-хімічному інституті, потім в Інституті молочної промисловості. Ним було зареєстровано 36 нововведень в УРСР, більшість з яких стосувалися переробки молока. Рятуючись від чергової хвилі репресій, у 1936 р. повернувся до Львова і працював учителем гімназій у Львові та Яворові (1936–1939), а також деканом товарознавчого факультету Українського державного інституту торгівлі у Львові (1939–1941). Створив перший словник українських хіміко-технічних термінів. Заарештований НКВД і вбитий за невідомих обставин після червня 1941 р. [16].

Підсумовуючи, можна сказати, що Петро Франко – людина швидкоплинного обожнювання з великими цілями; він був справжнім спортсменом, який проніс це бажання з собою через все життя. Коли він був захоплений своїм завданням, він міг викластися на повну тому ця людина є надзвичайно важливою для пластової спільноти [15, с. 2–4].

Іван Чмола народився 6 березня 1892 р. в Солотвині на Богородчанщині. Його батько, Симеон, був суддею, а мати, Кароліна, походила з Бунців, родини німецьких купців зі Львова. Закінчив народну школу в Бережанах і гімназію в Перемишлі. Після цього І.Чмола включився в громадське життя. Він видавав підпільний студентський журнал (українською мовою), щоб заохочувати перемишльських гімназистів до сприяння своїй нації. Після закінчення гімназії

вступив на філософський факультет Львівського університету. Нерідко під час канікул він з друзями їздив по Карпатах і по Великій Україні. Студент І. Чмола був одним із засновників Українського Пласту, виступав за формування українських військових сил. Восени 1911 р. він таємно створив у Львові першу українську студентську пластову організацію, з якою проводив військову підготовку. У 1913 р. він організував перший мандрівний табір для пластової молоді.

З початком Першої світової війни І. Чмола вступив до легіону Українських Січових Стрільців і отримав військове звання четар. У 1916 р. він був взятий у полон росіянами в на горі Лисоня Бережанського повіту і решту війни провів у австрійському таборі для військовополонених під Саратовом. У 1917 р. він утік із полону і повернувся в Україну, до Києва, де став близьким сподвижником полковника Євгена Коновальця у створенні формувань Київських Січових Стрільців. Керував 2-ю сотнею Галицько-Буковинського полку Січових Стрільців, 2-ю сотнею 1-го полку Січових Стрільців, згодом був старшиною полку Січових Стрільців. Війну закінчив у званні полковника Армії УНР.

Помандрувавши Європою, у 1921 р. повернувся до Галичини, одружився з Парасковією з козацького роду Мокроус і почав викладати історію, географію та фізкультуру в гімназії «Рідна школа» в Яворові. Тоді ж закінчив Варшавський університет. Успішно захистив дисертацію з геології Карпат і отримав звання магістра природничих наук. Крім роботи в Яворівській гімназії, І. Чмола займався різноманітною діяльністю з 1922 до 1930 рр. І. Чмола є творцем і зв'язковим 17-го куреня УУПЮ імені Драгоманова в Яворові. Будівничий пластової домівки «Сокіл» у Горганах, а також багаторічний комендант поселенського табору. Курінний 1 курінний УПС названий на честь Степана Тисовського, коменданта першого пластового табору в Підлютому (1930). Найвидатніший пластун, який фігурував у сфері виховання, а саме: розкладання кемпінгів, вишколи та мондрівки.

Можна припустити, що Іван Чмола винайшов пластову техніку таборування, яка використовується й сьогодні. І. Чмола отримав медаль «За значний вчинок» та відзнаку «Свастика заслуг». Одним із перших отримав звання «Scoutmaster». Коли в 1930 р. польська влада заборонила діяльність організації, Івана Чмолу

затримали. Провів у в'язниці 20 місяців (1930–1932). З 1932 по 1939 р. І. Чмола вчителював у дрогобицькій гімназії «Рідна школа». Поляки затримали його на початку німецько-польського конфлікту, але з приходом Червоної армії його відпустили. З 1939 по 1941 р. він був завідувачем учительської десятирічки. У червні 1940 р. вирішив виїхати на Захід, але спроба не вдалася. 22 червня 1941 р. Іван Чмола потрапив у полон. За неперевіреними даними, убитий у Дрогобицькій тюрмі 27 червня 1941 р. [22, с. 47–55].

Усі троє згаданих фундаторів товариства «Пласт», а саме Олександр Тисовський, Петро Франко та Іван Чмола, були залучені до українських змагань; всі троє розуміли, що шлях пролягає, в тому числі, через виховання здорового молодого покоління. Загалом їхні ролі можна підсумувати так: О. Тисовський – холодна й постійна інтелектуальна сила організації, а також її основний ініціатор; П. Франко перш за все початковий ентузіаст; а І. Чмола – справжній практик і жертвенний співпрацівник [15, с. 2–4].

3.2. Історичні постаті – пластуни

Колиска «Пласту» роками виховувала нові покоління лідерів, адже пластова виховна метода полягає у формуванні національної свідомості українського народу. Тому не дивно, що пластунами були такі видатні історичні особистості, як Степан Бандера та Роман Шухевич. Однак вони були не просто учасниками «Пласту», вони активно брали участь у пластовій діяльності. Перш за все Степан Бандера є ключовою фігурою ОУН(б), яка боролась за незалежність України. Він став символом боротьби за волю і незалежність України.

Степан Бандера народився у селі Старий Угринів у сім'ї священника, де змалечку виховували патріотизм. Після закінчення Стрийської української гімназії вступив на сільськогосподарський факультет Львівської вищої політехнічної школи. Мав активне громадське життя, яке привело його в 1929 р. до Організації Українських Націоналістів, де він брав активну участь, а в 1933 р. був призначений крайовим Провідником ОУН і комендантом УВО. Бандера сприяв створенню мережі на західноукраїнських теренах для підтримки діяльності організації. Чи не найвидатнішим його досягненням став «Акт відновлення

Української Держави» 30 червня 1941 р. у Львові. Однак його затримали і відправили до німецького концтабору «Заксенгаузен».

Степан Бандера залишався в полоні до кінця Другої світової війни. У повоєнний час його переобрали головою ОУН. Разом з тим на нього радянські служби неодноразово робили замах. Незважаючи на це, він відмовився від захисту і помер від отруєння в 1959 р. Радянський агент Богдан Сташинський вистрілив у нього отруйним газом [28, с. 330–335].

Про пластову діяльність та шкільні роки Степана Бандери відомостей мало. З 1919 по 1927 р. він відвідував Стрийську гімназію. За навчання доводилося платити високу вартість. Бандері допомагали дід і бабуся. Вони були в захваті від українського духу закладу. Чимало професорів «нюхнули порошу» – це були ветерани українського визвольного руху 1917–1921 років.

Багато старшокласників відносились до пластової молоді. Проте невисокого, хворобливого Степана (хворий на ревматизм колінних суглобів і лікувався від водної пухлини в коліні) довго не приймали. Йому довелося займатися спортом, щоб бути прийнятим до «Пласту» [34].

Організація «Пласт» вплинула на заохочення майбутнього Провідника ОУН до здорового способу життя. Активні заняття спортом допомогли С.Бандері розвинути відповідну фізичну форму, і в 1922 р. він був зарахований до «Пласту» до гуртка – «Вовка куреня», названого на честь князя Ярослава Осмомисла. Потім належав до пластового куреня Червона Калина. Сучасник описує Бандеру того часу як рухливого, маленького, але міцного, завзятого і дуже витривалого хлопця. Залишок свого життя Степан Бандера провів з повагою до пластунських походів і урочистих відзначень різних дат. Щороку в серпні їздив на гору Маківку на поминки на могилах січових стрільців. Пластунський рух вплинув на патріотизм і любов юного Степана до української історії. Після цього, Степан Бандера, в ОУН і УПА використовує пластовий підхід до організації діяльності.

Емоційний, балакучий Степан Бандера виявляв у гімназії пристрась до громадської роботи. Приєднався до «Організації вищих класів українських гімназій». Товариство засноване львівськими старшокласниками для боротьби з полонізацією освіти. Прикметно, що як Степан Бандера, так і більшість його

знайомих по гімназії, «Пласту», «Союзу...», а згодом товаришів по Краєвому Проводу ОУН(Б) (Степан Ленкавський, Данило Чайковський, Іван Габрусевич, та інші) були зі Станіславщини. У 1930-х роках оточення Бандери практично повністю складатиметься із земляків [29, с. 14–15].

Роман Шухевич народився 30 червня 1907 р. у Львові. Р. Шухевич – політичний і військовий діяч українського національно-визвольного руху 1920–1950-х років; також служив генерал-хорунжим УПА в 1944 р. Роман Шухевич походив із відомої галицької родини. Він вчився у гімназії та Львівській політехніці, працював інженером-будівельником, а також вивчав музику у Львівському музичному інституті.

Після звільнення з в'язниці в 1937 р. він заснував рекламне агентство «Фама» (в перекладі з латинської: реклама). Вона мала дві мети: забезпечувала юридичний захист інформаційної діяльності ОУН і створювала для неї законну фінансово-економічну основу. ОУН на чолі з Р. Шухевичем зробила низку надзвичайно важливих політичних кроків: у серпні 1943 р. відбувся 3-й Надзвичайний Збір ОУН, прийнято розгорнуту програму організації, яка по суті була національно-визвольним рухом. У листопаді за участю Шухевича була скликана Конференція поневолених народів, форма антикомуністичного Інтернаціоналу, яка послужила фундаментом для антирадянського фронту боротьби народів СРСР.

Ключовим фактором успіху українського визвольного руху Р. Шухевич вважав єдність народу. Щоб ліквідувати отаманщину, він поставив ультиматум усім командирам частин: або визнати єдину команду повстанців, або скласти зброю і припинити бій. Роман Шухевич і його соратники організували УПА на зразок регулярного війська, включаючи штаби (головні та крайові), офіцерські (старшинські) школи, систему чинів і посад і навіть власну систему нагород. Він представив ідеї та стандарти політичної та військової поведінки, які слугували інтелектуальною основою для українського визвольного руху 1940-1950-х років [35, с.104].

Під час навчання в гімназії та політехнікумі Роман Шухевич був активним учасником пластової організації та численних спортивних гуртків, займався

музикою та співом. Ще в середній школі створив пластовий гурток «Ясний тризуб», а в останні роки активно брав участь у пластових гуртках «Лісові чорти» та «Чорноморці» (додаток 2-3). Перші планували туристичні походи на Підкарпаття та Карпати, а другі віддавали перевагу туристичним човнам усіма великими річками Західної України. Життя в «Пласті» дало молодому Шухевичу ґрунтовне розуміння картографії та місцевості, що є критично важливим у військових діях. Але найголовніше, чого навчив «Пласт» своїх вихованців, це мати високу мораль, сильну волю, а головне – стати активними патріотами української держави [30].

Роман Шухевич був активним учасником «Пласту» за часів гімназії та політехніки, зокрема він був членом 1-го Куреня ім. П. Сагайдачного, 7-го Куреня ім. князя Лева, 1-го Куреня УСП (Улад старших пластунів) ім. Ф. Черника, 3-й курінь УСП «Лісові чорти», 10-ий курінь УСП «Чорноморці», різні спортивні товариства. Ще в гімназії був одним із організаторів пластового гуртка «Ясний тризуб» (1922), а згодом «Чорноморці» (1927) [32, с. 5–7].

Володимир Янів (1908–1991), фізик, психолог, ректор Українського вільного університету (УВУ) у Мюнхені, якось зауважив про свого товариша дитинства-пластуна Романа: «Роман Шухевич, а краще Шух, як його називали друзі, був людиною у всіх сенсах цього слова: він любив життя і хотів жити, своєю життєрадісністю він залишався вічно молодим, і для близьких він завжди буде таким. палкий юнак, незважаючи на те, що пішов від нас у вічність уже зрілою людиною». Шухевич, спортсмен-універсал, мандрівник і турист, належав до того покоління, яке пластова організація подарувала українській країні і для якого сміх у найстрашніших обставинах був законом. Це покоління шукало в життєрадісним змаганні заправи гарту до боротьби й вчилось бачити життя як вічну велику гру...».

Таким було молоде покоління того часу. Таким був Роман Шухевич. Він любив життя, але зневажав терпіння, в'язницю і смерть. Але, як людина, яка обожнювала життя, він розумів, як перемогти свій страх смерті. І це його справжній героїзм [30].

Тож справою всього життя Шухевича була підготовка вояків-повстанців. Стати блискучим полководцем йому допомогла активна діяльність у «Пласті», заняття спортом, служба в польському війську, навчання в німецькій військовій академії в Мюнхені, участь підпоручником у формуванні Карпатської Січі, сотником у Дружинах українських націоналістів (ДУН), підполковником, а потім генералом УПА [32, с. 5–7].

Окрім Степана Бандери та Романа Шухевича організація «Пласт» також формувала багато відомих людей, які були виховані пластовою методою. До таких людей можна віднести: Василь Кук, Василь Андрусак, Білас Василь, Зарицька Катерина, Микола Колесса, Олег Ольжич-Кандиба, Олена Степанів, Іван Гавдида, Роберт Лісовський та ін.

Отже формування особистостей історичних відомих постатей, зокрема в контексті українського Пласту, є важливою темою для українців. Пласт спрямовує свою діяльність на виховання молоді, спираючись на принципи патріотизму, самовдосконалення та активної громадянської позиції. Пластуни вирізняються високим рівнем патріотизму та глибоким знанням історії та культури своєї країни. Вони навчаються бути лідерами та впливовими громадськими діячами. Наскільки це можливо можна побачити на прикладі відомих історичних постатей.

3.3 Видатні пластуни сьогодення

Видатні пластуни сьогодення, демонструють наскільки сильно пласт може змінити життя людини. На основі таких постатей як: Квітка Цісик, Любомир Романків, Гайді Марія Стефанишин Пайпер, можна легко показати наскільки є різнобічна метода «Пласту». Щоб краще це зрозуміти варто розглянути коротко біографію та значення для пласту поданих людей.

Квітка Цісик – українсько-американська співачка, відома в США своїми рекламними джінглами, оперним та блюзовим співом, виконанням української народної та популярної музики. Вона донька повоєнних емігрантів із Західної України, яка народилася і виросла в США. Вся американська індустрія розваг захоплювалася голосом Квітки. Артист співпрацював з Вітні Х'юстон, Майклом Джексоном та іншими світовими знаменитостями. Пісня «Ти освітлюєш моє життя» (You Light Up My Life), яку вона виконала для однойменного фільму,

отримала «Оскар» і «Золотий глобус» в категорії «Краща пісня для фільму» в 1978 р., а також була номінована на премію «Греммі» в категорії «Пісня року».

Квітка Цісик, як і її старша сестра Марія, змалку належала до «Пласту». У 1969 р. пластовий журнал «Юнак» писав про Квітку: Софія Галечко, юначка 30-куреня імені Софії Галечко, створила пластовий ансамбль «Соловейка» з 12 подруг. Жінки грали на гітарі та співали. З цим ансамблем Квітка виступала на численних пластових таборах і заходах, а також на багатьох великих українських громадських зібраннях. Грали «Соловейки» на оселі «Вовча тропа», коли до них приїздив кардинал Йосип Сліпий.

Одним із найяскравіших виступів колективу став вечір художньої самодіяльності, присвячений 20-річчю Нью-Йоркської пластової-станції, де глядачі не відпускали ансамбль. Українські народні пісні з цього свята були записані на плівку. Проте відомо, що голос Квітки потрапив у раритетний альбом під назвою «Irena Biskup Orchestra And Singers – Ivanku and other favorite songs of young ukrainians» (Оркестр та співаки під керівництвом Ірени Біскуп — «Іванку» та інші улюблені пісні молодих українців). На цьому альбомі вона виконала численні народні та народні мелодії. Ці записи можна зарахувати до ранніх вокальних робіт майбутньої співачки. Цікаво, що на обкладинці альбому використано її юнацький пластовий образ. Пізніше, у 1980-х роках, коли вже відома американська співачка Квітка записує свій другий україномовний альбом «Два кольори», у ньому буде пісня «При ватрі» на авторстві Юрія Старосольського та Юрія П'ясецького. Співом цієї пісні біля ватри пластуни закінчують свої дні в таборах і в мандрівках. А 2007 р. у Львові з'явився пластовий підготовчий курінь, який узяв собі Квітку за патронку [9, с. 173–174].

Любомир Романків – начальний пластун з 1997 р. Провідний науковець ІВМ у галузі комп'ютерних технологій, творець процедур будови індукційних та магніторезистивних мікроголовок для запису даних. Активний пластовий і громадський діяч. Його тричі обирали начальним пластуном. За заслуги у пласті отримав орден Св. Юрія у сріблі та золоті. Учасник 29-го куреня УПС «Сіроманці».

Народився 17 квітня 1931 року в м. Жовква Львівської області. За німецької окупації вчився у гімназії міста Львова. У 1943—1944 роках був членом ВСУМ у Львові. 1946 — вступив до Пласту в Берхтесгадені, Німеччина. Склав першу пробу і пластову присягу. Організував гурток «Дятелі», який існував протягом року. Протягом наступних двох років він склав II і III проби (Мюнхен-Фрайман, Німеччина). Входив до гуртка «Вовки». Увійшов до проводу куреня ім. Святослава Завойовника. Відвідував курси початківців і молодих учителів, здобув перший ступінь викладача УПЮ та УПН; брав участь у вишколі зв'язкових, отримав II ступінь виховника УПЮ.

Л. Романків – організатор і керівник студентських гуртків в Едмонтоні та Бостоні. Організатор і ведучий Української радіопередачі в Едмонтоні. Організував акредитовані курси української культури в Мерсі Каледж, Н.Й. Член Президії СКВУ, голова Комітету Української Молоді при СКВУ, координував молодіжні сесії двох з'їздів СКВУ. Шість років був членом американської управи НТШ.

Любомир Романків отримав ступінь доктора металургії та матеріалів у МІТ у 1962 р. Інженер-хімік (1955 р.). Керівник Центру електрохімічної технології та мікроструктур Дослідницького інституту імені Т. Дж. Ватсона фірми «ІВМ». Винахідник методів виготовлення індуктивних і магніторезистивних мікроголовок для запису даних (зроблено можливим завдяки «жорстким дискам» і персональним комп'ютерам). Автор та співавтор 65 патентів, 165 наукових праць, понад 350 наукових доповідей; організатор десяти міжнародних конференцій; редактор або співредактор десяти томів матеріалів конференції. Член Академії Наук «ІВМ», Інженерної академії наук України, почесний член Національної академії наук України, дійсний та почесний член Інституту інженерів електротехніки та електроніки (IEEE), дійсний та почесний член Електрохімічного товариства США [22, с. 69–70].

Гайді Марія Стефанишин Пайпер – українсько-американська астронавтка. У дитинстві була учасником «Пласту» в США. Навчалася в Массачусетському технологічному інституті. У 1996 р. вона приєдналася до групи астронавтів «NASA». З 1985 р. вона була офіцером-інженером у військово морському флоті.

Полетіла у космос як член екіпажу в 2006 р. Перший політ відбувся 9-21 вересня 2006 р. Загальний час перебування в космосі становив 11 днів 19 годин 6 хвилин , і 35 секунд. Вона стала восьмою жінкою-астронавтом NASA, яка здійснила вихід у відкритий космос [41].

Вона виросла в Міннесоті та навчалася в маленькому сільському містечку за межами Міннеаполіса, тому поїхала до Вісконсіна на свій перший табір. Літня програма допомогла їй краще вивчити українську мову, оскільки вона німкеня і не мала можливості вивчити її самостійно. Вона також розповіла, як її попередній досвід у пласті приніс їй користь у космосі, підкресливши важливість мати план на день, носити наплічники, як у таборі, бути відповідальним і організованим. Разом із особистими речами вона також взяла в космос український прапор і пластову лілейку – емблему організації [14, с. 16].

Не можна забувати про військових, які захищали нашу країну з часів Першої світової війни і продовжують це робити зараз. Варто згадати пластунів, які загинули на фронті під час бойових дій з 2014 по 2024 рр.: Артемій Димид, Віталій Дереч, Дмитро Пащук, Назарій Лугарьов, Тарас-Тимофій Гаврилишин (Додаток 4).

Як наслідок, видно, що «Пласт» виховує різнобічних людей. Це лише три приклади сучасних видатних людей, які безпосередньо впливають на наше життя. Отже можна зрозуміти тільки одне, що пластова система має унікальну рису виховувати різнобічних людей, які творять історію сьогодення.

РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ТЕМИ «НАЦІОНАЛЬНА СКАУТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАСТ» ПІД ЗАКЛАДИ ЗАКЛАДИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

4.1. Методика викладання теми «Національна скаутська організація Пласт» у школі

Товариство «Пласт» — одна зі світових скаутських організацій. Основною метою товариства є всебічне патріотичне виховання та самовиховання на основі християнських моральних цінностей. Перш за все, провід організації має сильну громадянську позицію, про що свідчить організація численних заходів для молоді на історичні теми та сучасні суспільні проблеми. Дослідження цього питання в епоху швидкого розвитку суспільства вимагає нового погляду. Сьогодні викладання питання пластового товариства в школах відійшло на другий план, але першочерговими залишаються виклики та труднощі, з якими стикається молодь. Як наслідок, я вважаю, що просування та популяризація молодіжних організацій, таких як Пласт, може принести користь як нашому поколінню, так і наступному.

Викладання теми «Національна скаутська організація Пласт» у школі дає унікальну можливість розширити розуміння учнями культурної спадщини, суспільного обов'язку та особистісного зростання. Українська скаутська організація «Пласт» зосереджується на лідерстві, патріотизмі та розвитку моральності. Щоб досягти цього, вчителі повинні використовувати різноманітні методи викладання, які є одночасно цікавими та навчальними, щоб учні не лише дізналися про Пласт, але й втілювали його цінності у своєму повсякденному житті.

Програма військово-патріотичного виховання «Джура» (автор Рубінський М.М.) спрямована на формування патріотичних почуттів, моральних принципів, фізичної та духовної підготовки молоді. Вона охоплює історико-краєзнавчі аспекти, фізичне виховання, патріотичне та морально-етичне виховання, спираючись на традиції козацтва. Ця програма є комплексною, спрямованою на всебічний розвиток учнів середнього шкільного віку, однак може вимагати значних ресурсів та підготовки з боку педагогів для її ефективного впровадження.

Програми «Пластове новацтво» (автори: Дідик В.М., Зварчук Я.М., Василик О.Р., Дрогобицький І.І.) та «Пластове юнацтво» (автори: О.М.Румак, О.М.Хімії,

П. Я.Ткачівський, О.Р.Василик, І.І.Дрогобицький) охоплюють молодшу (7-11 років) і старшу (12-18 років) вікові групи відповідно. «Пластове новацтво» фокусується на розвитку основних життєвих навичок, моральних цінностей та патріотизму, тоді як «Пластове юнацтво» націлене на розвиток лідерських якостей, соціальної активності та підготовку до самостійного життя. Обидві програми інтегрують патріотичне виховання з особистісним розвитком, сприяючи формуванню активних та свідомих громадян, але потребують високої кваліфікації вихователів та належного ресурсного забезпечення для успішної реалізації [56, с. 8-51].

Першочерговим обов'язком вчителя є вибір форми проведення заняття з теми «Пласт». За класно-урочної системи урок доцільно проводити під час вивчення історії України в 9 класі за темою «Національне піднесення на західноукраїнських землях на початку ХХ ст.». Крім того, програма дозволяє учасникам виконати практичне завдання, наприклад, порівняти програмні матеріали Сокілу/Січі/Просвіти/Пласту. Однак, якщо вчитель справді хоче повністю розкрити тему «Пласт» для дітей у школі, він підбере позакласні заняття, які нададуть набагато більше можливостей для розкриття цієї теми. Існують такі форми позакласних занять:

Факультативні заняття проводяться на добровільних засадах, на розсуд учнів, і є сполучною ланкою між предметом, в даному прикладі – історією, та пластовою темою. Вони проводяться для дітей 8-11 класів. Є факультативи, які передбачають поглиблене вивчення навчальних предметів, вивчення різних галузей для отримання спеціальності, і міжпредметні факультативи. Залежно від дидактичної мети факультативи поділяються на теоретичні, практичні та комбіновані категорії. Факультативні заняття проводяться за окремими планами; у поєднанні з уроками об'єднуються лекції та практичні заняття; студенти активно вивчають самостійно з додатковою літературою. За типом факультативу формуються групи, обираються форми і методи роботи, способи проведення факультативних курсів: уроки, семінари, екскурсії, диспути тощо. Прикладом факультативу на дану тематику може виступити: «Історія Пласту», «Історія скаутського руху в Україні», «Відомі постаті 20-го століття» тощо [51, с. 157-159].

Навчальні екскурсії. Екскурсія – це вид навчання, при якому учні бачать і засвоюють знання, відвідуючи місця розташування досліджуваних об'єктів (історичні місця, подорожі, прогулянки) і знайомлячись з ними безпосередньо. Екскурсії служать кільком ключовим завданням, включаючи реалізацію концепції прозорості, сприяння науковому характеру навчання, зв'язку з життям, сприяння політехнічній освіті. Навчальна програма кожного предмета включає обов'язковий перелік екскурсій та їх зміст. Екскурсії поділяються на програмні і позапрограмні, тематичні або комбіновані, ознайомчі, поточні або підсумкові, ботанічні, зоологічні, хімічні, фізичні або виробничі.

Методика проведення екскурсії передбачає підготовку до екскурсії, вихід (виїзд) учнів на об'єкти, опрацювання (опис) матеріалів екскурсії та підбиття підсумків. Вимоги до проведення екскурсії включають: систему екскурсійної роботи школи та підготовку до неї вчителя; чітке визначення навчальної та виховної мети, змісту екскурсії; правильний вибір екскурсійних об'єктів; раціональне поєднання слів і наочність; мотивація пізнавальної діяльності учнів; організаційна чіткість екскурсії; та дотримання правил безпеки та правил поведінки під час екскурсії. Наприклад навчальною екскурсією для гуртка Пласту у школі може бути: мандрівка-квест до локальних замків (Галицький замок, Яблонівських), поїздки у гори та природні заповідники, поїздки на документальні й історичні фільми [57, с. 178-183].

Пластові гуртки створюють на добровільних засадах для учнів 5-11 класів. Керують гуртками вчителі, батьки учнів та інші спеціально запрошені особи. Гурткова робота включає: поглиблене вивчення питань пластової програми; знайомство з життям і творчістю видатних учених, письменників, діячів культури, а також з останніми досягненнями науки і техніки; підготовка вечорів на різну тематику, організація технічного моделювання та дослідницької роботи; зустрічі з іншими пластунами тощо. Додатково до гуртків «Джура» може бути застосована пластова система [51, с. 157-159].

Міжпредметні зв'язки можуть допомогти учням краще зрозуміти тему «Пластове товариство». На думку Б. Барана, міжпредметність – це інноваційний принцип навчання, який впливає на відбір і структуру навчального матеріалу з

різноманітних предметів, посилює систематичність знань учнів, активізує методи навчання, орієнтує на застосування складних форм організації навчання, дає змогу підвищити ефективність навчального матеріалу, підвищити його ефективність. та забезпечує єдність навчального процесу.

Під час розгляду теми Пласту міжпредметні зв'язки виконують різноманітні функції: Методологічна роль полягає у формуванні в учнів сучасних переконань і суджень щодо причин подій і наслідків певних історичних процесів. Освітня роль полягає у розвитку таких якостей знань, як систематичність, глибина, усвідомленість та адаптивність. Розвивальна функція передбачає зростання самостійності, пізнавальної активності, інтересів учнів. Виховна функція відповідає за забезпечення виконання всіх навчальних програм. Конструктивна роль передбачає вдосконалення змісту навчального матеріалу, прийомів і режиму навчання. Ось кілька прикладів міжпредметних зв'язків:

Українська мова – аналіз пластових статутів, автобіографій, листів та пластового говору.

Географія – лєвова частка пластової системи затверджена на орієнтації у просторі (про що свідчать пластові проби), знання місцевості, аналіз природничих умов, соціальна складова організації. Фактично все що вивчає географія необхідно для того, щоб бути пластуном.

Біологія – пов'язана із знанням будови організмів, види рослин й тварин.

Хімія – допомагає зрозуміти учням фізіологічні й хімічні властивості різних елементів на квестах. Багато відомих пластунів та зокрема один із засновників були хіміками, що може демонструвати важливість цієї науки для суспільства.

Математика – аналіз графіків, обчислення відсотків.

Інформатика – використання баз даних для пошуку інформації довідкового характеру, виконання тестових завдань, побудова й аналіз таблиць.

Майже всі навчальні предмети можна пов'язати із темою Пласту. Це все пояснюється тим, що організація об'єднує максимально різних людей, які діляться своїм досвідом з учнями та демонструють різнобічність виховання за пластовою методою [48, с. 32-33].

Застосування інтерактивних методів навчання є ключовою складовою якісного заняття на тему «Пластове товариство». За словами методиста О. Пометун, суть інтерактивних методів полягає в тому, що навчання відбувається через співпрацю всіх, хто навчається і викладає. Основною передумовою взаємодії є постійна взаємодія учнів між собою, їхня співпраця, спілкування, кооперація, на відміну від активних і пасивних методів, які включають контакт між студентами та вчителями. Роль вчителя зводиться до організації та координації інтерактивних взаємодій. На відміну від активних методів навчання, які базуються на односторонньому контакті (спланованому та постійно мотивованому вчителем), інтерактивні підходи докорінно змінюють схему взаємодії учасників навчального процесу [55, с. 110].

Інтерактивні підходи забезпечують найбільшу самореалізацію в навчанні та найбільш тісно співвідносяться з особистісно орієнтованим підходом. Інтерактивні методи орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і запитів особистості, тому особливий акцент приділяється створенню успішного комунікаційного процесу, у якому учасники процесу взаємодії більш мобільні, відкриті та активні. Концепція багатостороннього контакту є основою взаємодії, оскільки її відрізняє відсутність полярності та мінімальна орієнтація на точку зору вчителя. Плануванню такої взаємодії сприяє використання відповідних методичних підходів.

Існує три типи інтерактивних методів: груповий (співпраця в малих групах); колективний (багатостороння взаємодія, що включає всіх учнів у класі); колективно-груповий (коли робота малих груп змішується з роботою всього класу) [49].

Прикладом застосування інтерактивних методів навчання до теми «Товариство Пласт»: Метод «Ротаційні трійки» – підійде до теми «Виряд пластуна»; питання для учнів: - який повинен бути пластун; чому для пластунів так важливий однострій; з чого складається однострій пластуна; яка різниця між одностроєм юнака та одностроєм новака.

Потрібно об'єднати учнів у трійки й розмістити трійки так, щоб кожна з них бачила трійку справа й трійку зліва. Разом усі трійки мають утворити коло.

Необхідно дати кожній трійці відкрите питання (однакове для всіх). Кожен у трійці має відповісти на це питання по черзі.

Після короткого обговорення треба щоб учасники розрахуватися від 0 до 2. Учні з номером 1 переходять до наступної трійки за годинниковою стрілкою, а учні з номером 2 переходять через дві трійки проти годинникової стрілки. Учні з номером 0 залишаються на місці і є постійними членами трійки. Результатом буде повністю нова трійка. Вчитель має можливість рухати трійками стільки разів, скільки у нього є питань. Так, наприклад, коли проходить три ротації, кожен учень зустрічається із шістьма іншими учнями. [54, с. 28].

Метод «Мікрофон» - візьмемо тему: «Діаспори пластунів».

1. Треба поставити запитання до учнів. Що ви знаєте про історію діаспори Пласту, які держави охоплює? 2. Варто запропонувати учням якийсь предмет (ручку, олівець тощо), який виконуватиме роль уявного мікрофона. Учні передаватимуть його один одному, по черзі беручи слово. 3. Даємо слово тільки тому, хто отримує «уявний» мікрофон. 4. Пропонуємо учням говорити лаконічно й швидко (небільше ніж 0,5—1 хвилину). 5. Не треба коментувати і не оцінювати подані відповіді [50].

Метод «Дискусія» - метод, який зосереджений на обміні точками зору з певного питання. Точка зору учня, висловлена протягом процесу обговорення, може бути як його власною, так і ґрунтуватися на думках інших. Приклади тем дискусії: для чого потрібен Пласт в Україні; чи важливе товариство Пласт під час війни; яку роль відіграють волонтери функціонуванні організації [54, с. 54].

Незважаючи на форми, методи, інтерактивні методи вчитель повинен формувати в учнів ключові компетентності. За законом України про освіту є такі ключові компетентності (одразу з прикладами):

мовленнєва – аналіз історичних документів, листів, автобіографій;

громадянська – на основі волонтерської роботи організації, видатні історичні постаті (С. Бандера, Р. Шухевич);

культурна – вшанування пам'яті героям, культурницькі івенти, відзначення свят (державних, християнських), повага до інших культур на основі діаспор пласту за межами країни;

здоров'язберігаюча – прогулянки, мандрівки, лекції про екологію й природу;
інформаційно-комунікаційна – знайомство учнів з великою пластовою спільнотою по цілому світу, пластові з'їзди, великі ігри, пластові табори;

міжпредметна – навчання учнями різних наук й справ;

підприємницька – знайомство з пластспрятом, спонсорами організації, відомими пластунами, розвиток організаторських здібностей;

навчальна – за допомогою тем про будову організації, про історію товариства, про співпрацю, важливим фактором є методи й форма для ефективного навчання.

навчання впродовж життя – система плату демонструє учням й пластунам те, що організація буде підтримувати вас упродовж усього життя, а це значить навчання й розвиток [6],[5].

Компетентнісний підхід до освіти наголошує на становленні та розвитку особистісних компетенцій учня. Кінцевим результатом такого процесу стане формування загальної життєвої компетентності учня, яка є набором ключових компетентностей та інтегрованою рисою особистості. У результаті ключовою відмінною рисою компетентнісного підходу є зміщення акценту з процесу навчання на результати. Він служить основою для важливих реформ, правил і обов'язків у сучасних системах середньої та вищої освіти. Компетентнісний підхід визнається основоположним принципом реформування освіти в країнах Європейського Союзу, а також ключовою конструктивною концепцією неперервної освіти (впродовж життя). Компетентнісний підхід у навчанні пов'язаний з особистісно-діяльнісними методами навчання, оскільки він стосується особистості учня і може бути застосований і підтверджений лише тоді, коли конкретний учень виконує певний набір дій [53].

Компетентнісний підхід вивчення пластової організації є продуктивним і відповідним з точки зору сучасних завдань освітньої системи. Одним із елементів його застосування є наголос на розвитку компетенцій в учнівському середовищі з метою надання можливості самостійному навчанню після закінчення шкільного курсу. Такі критерії, закладені в державні стандарти, значною мірою вирішують актуальні проблеми середньої освіти [3]. Компетентнісний підхід у такий спосіб

реалізує одне з основних завдань сучасного навчання історії, мистецтва, правознавства та інших гуманітарних предметів: допомогти зрозуміти сучасні процеси крізь призму минулого, зрозуміти складні проблеми сучасного суспільного розвитку, ознайомити з принципами толерантності та мультикультуралізму, що надзвичайно важливо для сучасного глобалізованого світу [52].

Методика викладання теми «Національна скаутська організація Пласт» у школі інтегрує багатогранний підхід, який використовує як традиційні класні заняття, так і позакласні заходи. Класно-урочна система забезпечує структуроване середовище, в якому можна систематично передавати базові знання. Зовсім по іншому відкривають тему позакласні заняття, а саме: факультативи, екскурсії та гуртки. Ці позакласні форми навчання не лише підвищують зацікавленість учнів, але й сприяють глибшому розумінню, пов'язуючи теоретичні знання з реальним досвідом.

Крім того, міжпредметні зв'язки, притаманні вивченню теми «Національна скаутська організація Пласт», сприяють створенню цілісного освітнього досвіду, пов'язуючи історичні, культурні та соціальні напрямки. Застосування інтерактивних методів, таких як групові дискусії, рольові ігри та проектне навчання, сприяє активній участі та розвитку критичного мислення. Компетентнісний підхід забезпечує розвиток в учнів комплексного набору навичок, що охоплює як когнітивні, так і соціальні компетентності, тим самим готуючи їх до застосування своїх знань і вмінь у різних ситуаціях. Загалом, методологія наголошує на збалансованому, інтерактивному та інтегрованому підході до освіти, що сприяє як академічному, так і особистісному розвитку.

4.2. Методика виховання та навчання у товаристві «Пласт»

Методика виховання і навчання у «Пласті» охоплює особливий і багатогранний підхід до розвитку молоді в контексті української скаутської організації «Пласт». Ця методологія поєднує традиційні педагогічні стратегії з унікальними скаутськими практиками для сприяння всебічному особистісному зростанню. Завдяки поєднанню структурованих освітніх програм, практичних занять та залучення до громадської діяльності, «Пласт» прагне розвивати всебічно

розвинених особистостей, які не лише володіють знаннями, але й мають сильні моральні цінності, лідерські навички та почуття громадянської відповідальності.

Урегулювання відповідності пластової методики відбувається на державному рівні. Сутність, завдання, організацію, програми, установчі документи, напрями закладів позашкільної освіти контролює держава за допомогою закону «Про позашкільну освіту» [7]. Проте окрім цього найважливішим державним документом для Товариства Пласт є закон «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху». Насамперед цей закон офіційно визнає пластовий рух на державному рівні. Це надає організації «Пласт» легітимність та авторитет в очах громадськості, що важливо для залучення нових членів та партнерів. Закон забезпечує особливості державної підтримки, яка може включати фінансову допомогу, підтримку в організації заходів, забезпечення матеріально-технічної бази тощо. Визнання та підтримка пластового руху сприяє реалізації державної політики у сфері молодіжного виховання, патріотичного виховання, розвитку лідерських якостей та громадянської активності молоді. Це відповідає стратегічним інтересам держави у формуванні активних та відповідальних громадян. Закон надає Пласту можливість укладати договори з державними установами, залучати ресурси для реалізації освітніх і виховних програм [4].

Пластова виховна система складається з трьох важливих елементів: ідейна база «Пласту» (присяга, закон, гімн тощо), пластова метода та засоби виховання. Концептуальним корінням Пласту є насправді концепція, втілена в пластовій присязі, та виховний ідеал, викладений у пластовому статуті. Пластова метода - високоефективний і повноцінний метод самоосвіти, перевірений роками. Навчальні засоби становлять зміст пластової діяльності.

Існує одна ключова вимога впровадження до пластової виховної системи: усі її компоненти мають працювати одночасно. Перші два компоненти незмінні, тобто їх не можна змінити. Третій елемент, засіб, може змінюватися залежно від вимог. За інтересами молоді можна займатися одним чи кількома видами діяльності, якщо все збалансовано згідно з основними правилами діяльності в «Пласті». Високо цінується комплексна освіта, яка передбачає виховання молоді

людини, яка є фізично здоровою, морально стійкою та інтелектуально зрілою. По суті, ця стратегія узгоджується з традиційним висловом «У здоровому тілі — здоровий дух». Проте, на відміну від фізкультури та легкої атлетики, Пласт має інші методи. Такі методи є пластові ігри і забави, особливо для молодих хлопців й дівчат. Кожна така гра часто проводиться в лісі чи полі, серед природи, і має конкретну мету, наприклад знайти прихований предмет або записку, слідувати непомітно залишеним слідам або вказівкам тощо. Подорожі необхідні для ґрунтового пластового виховання.

Таборування – це окремий різновид пластового виховання. Після тривалого перебування в пластовому таборі молодь звикає до спартанських умов життя та самообслуговування. Пластове навчання не виключає спортивних занять, особливо ігрових видів. Спортивна діяльність виховує в пластунах почуття згуртованості, командної роботи, дружби, готовність пожертвувати особистими прагненнями заради колективу. Вирішальне значення у пластовій діяльності має виховання справжнього національного патріотизму. Це досягається за допомогою різноманітних методів, включаючи вищезгадані краєзнавчі прогулянки. Але основним прийомом залишається поглиблене вивчення історії України, включно з усіма ключовими подіями минулого, життям і діяльністю її учасників і лідерів, їхніми героїчними вчинками, які слід розглядати як взірець для наслідування. Виховна методика Пласту суттєво відрізняється від традиційної шкільної методики викладання тих чи інших предметів. Там важлива особа – це вчитель, який старший і має більше досвіду. Таким чином, він займає пріоритетну позицію, диктує свої умови слухачам і, певною мірою, заважає їм думати самостійно. У «Пласті» інакше. Є тут і наставник, хоча він зазвичай не набагато старший за своїх учнів і тільки закінчивши необхідний вишкіл він може бути допущеним навчати й допомогати юнакам у пластуванні й взагалом у житті [46, с. 29].

На всіх етапах пластування надзвичайно важливо постійно підтримувати та сприяти самоосвіті молодих людей, щоб відкрити можливості для зростання та розвитку як в організації, так і в суспільстві, насамперед цим і займаються люди, які пройшли необхідний вишкіл.

Індивідуальні бесіди є для цього найбільш підходящим форматом, оскільки вони дозволяють досліджувати молодь, а також виховувати в них потребу в самоосвіті. Пластова виховна метода, яка базується на самоуправлінні, дозволяє повністю залучити молодих людей до пластових гуртків і спільнот. Молоді пластуни беруть на себе все більше ініціативи, включаючи планування, підготовку, реалізацію заходів, підведення підсумків, контроль і коригування. В результаті підвищується ефективність самовиховання. Юнак у Пласті завжди є організатором і учасником діяльності свого гуртка, формуючи активну, дієву особистість. Коли діяльність пластового осередку недостатньо організована, і вона залишається пасивним виконавцем або байдужим учасником, вона набуває супутніх якостей: бездіяльність є видом діяльності.

Ефективність стимулювання самовиховання визначається різноманіттям використовуваних засобів і методів, а також адекватним реагуванням на них молоді. Практика показала, що найкращі результати досягаються, коли виховники використовують чітко сплановану систему інструментів і методів активізації самоосвіти, які є комплексними.

Важливим інструментом і поштовхом для самовиховання є також спілкування молоді; отже, чим воно різноманітніше та розумніше, тим успішнішою стає метода самовиховання. Самовиховання молоді зумовлює необхідність певної форми виховного впливу. Між виховником та юнаком має бути спокій, без крику та хвилювання [11].

Сутність діяльності пластової системи складають виховні засоби. Для досягнення виховної мети «Пласт» має випробувані методи навчання, які закладені в програму юнацтва та новацтва. Методи — це характер і суть пластових занять, таких як сходина, подорожі, табори, польові ігри, ватри, а також масові зібрання та змагання. Все це є навчальним інструментарієм виховника, який є надзвичайно корисний для молоді, якщо його правильно осмислити, тобто структурувати та використати в навчальній діяльності. Методи служать основою для пластових великих ігор. Вони пробуджують у молоді інтереси, а також дають їм необхідну життєву інформацію та практичні навички. Засоби служать для того, щоб з їхньою допомогою та застосуванням пластового методу самовиховання

плекалися в душах молоді ідейні основи «Пласту» з кінцевою метою виховання повноцінної людини. Це комплексна, прогресивна та цікава програма дій, яку можна пристосувати до будь-якої ситуації [43].

Пласт має необмежену кількість навчальних матеріалів, які відповідають кожному віку, індивідуальним інтересам та освітнім вимогам, залежно від умов. Засоби виховання у товаристві включають групову роботу, табори, подорожі та організаційні заходи, такі як однострій, нагороди, планування тощо [47].

Форми занять та методичні рекомендації:

Гурткові сходи. Пластове виховання та освіта юнаків відбувається майже повністю в його гуртку, причому щотижневі гурткові сходи слугують основним навчальним інструментом для кожного пластового гуртка. Вони отримують методичні матеріали у вигляді гутірок, ігор, розваг, конкурсів, вправ і так далі, за планом. Програма сходин повинна бути різноманітною і збалансованою. Викладач має використовувати матеріали, яких вимагають пластові проби, але варто розуміти: на одні сходи максимально одна гутірка, мінімально одна гра.

Виховник поступово передає управління сходами провіднику гуртка. Правильно сплановані сходи – це ті, які дозволяють виховнику сидіти в кріслі та залишатися спокійним протягом сходин, не турбуючись про те, що щось піде не так. Група веде сходами, учасники гуртка виконують окремі пункти програми. Очевидно, що провідник гуртка повинен пройти необхідну підготовку, і виховник повинен заздалегідь виділити деякий час, щоб допомогти гуртковому підготувати бажану тему.

Гурткові збірки. Порівняно зі сходами, це менш формальна версія заняття. Програма збірки зазвичай включає один або два унікальних заняття. Наприклад, збірка на виконання доброї справи, пластовий заробіток, малювання писанок перед Великоднем.

Гурткова Рада. Гурток збирається для вибору проводу та розробки річного плану. Як правило, це відбувається двічі на рік, у вересні та лютому. У ньому є спеціальна програма, яка включає відкриття, звіт від проводу, вибір нового проводу, створення розкладу подій і закриття.

Сходини куреня. Це можливість для членів куреню взаємодіяти та співпрацювати. Як правило, програма сходин відзначає національні, релігійні, пластові та куренні свята. Церемонії найменування, нагородження та похвали членів куреня бажано проводити на куреневих сходинах. Підготовкою сходин займається Рада гуртка, яка має повноваження делегувати гурткам й підготовкою окремих пунктів програми. Виховник має допомогти підготувати точку на сходах, оскільки буде велика кількість учасників, тому важливо вибрати хорошу гру чи бесіду, яка зацікавить юнаків і дівчат різного віку.

Курінна збірка. Збір куреня з метою урегулювати одну конкретну проблему або справу.

Курінна Рада. Те саме, що Гурткова Рада, тільки на рівні куреня.

Часто це короткострокові заходи. Прогулянки тривають 2-4 години і мають вигляд ретельно розроблених сходин, за винятком того, що вони відбуваються на природі і більшу частину часу відводять на рухову діяльність, практичні заняття, змагання.

Прогулянки на увесь день - маршрут цієї прогулянки схожий на програму табору. Окрім фактичних тренувань і вправ, провід має запланувати час на дорогу, їжу, відпочинок і відпочинок. Категорично заборонено перевантажувати пластунів тренуваннями та важкими походами. Якщо виховник хоче, щоб учні відчули життя на природі, потрібно дозволити деякі розваги. На закінчення слід дати настроєву точку, щоб викликати гарний настрій і щоб залишити хороші спогади про прогулянку.

Мандрівка. Триває довше (2-3 дні). Навчальна програма зосереджена на вивченні цікавих і особливо привабливих територій або околиць. Під час проходження маршруту провід повинен стежити за всіма учасниками, щоб ніхто не відстав і не заблукав, а також враховувати фізичну підготовленість учнів і відповідно розраховувати тривалість і протяжність маршруту. Для виконання завдань, пов'язаних з подорожами, підійдуть навички кемпінгу, практичних навичок, природознавства й історії.

Табір. Груповий виїзд, 10-14-денна поїздка на природу. Табір пропонує комплексну виховну програму та є результатом роботи пластового проводу протягом року.

Теренові ігри. Теренові ігри, на відміну від звичайних ігор, вимагають чітко визначеної мети та чіткого регламенту, а також поля для гри. Під час гри гравці отримують всебічний розвиток особистості, якості характеру, інтелекту, відчуття чесної гри, згуртованості групи, фізичного зростання.

Ватри та імпрези. Для юнацтва це нагода виробити уяву, гумор та акторські здібності. Це добра можливість посміятися з себе чи інших та розвеселити друзів [43].

Отже у даному підрозділі було розкрито комплексний підхід до виховання молоді, який базується на міцній нормативно-правовій основі. Це забезпечує структурованість і чіткість у реалізації виховних програм. Основними складовими пластового виховання є ідейні основи «Пласту», пластова методика та виховні засоби, що формують всебічно розвинену особистість. Ключовим принципом виховання є самовиховання, яке спонукає молодих пластунів до саморозвитку та відповідальності за власні вчинки.

Методи виховання у «Пласті» включають різноманітні форми діяльності, такі як таборування, гурткові сходи, сходи куреня, курінна збірка й рада, прогулянки, мандрівки, теренові ігри та ватри. Ці методи спрямовані на розвиток фізичних, моральних, інтелектуальних та соціальних здібностей молоді. Всі ці форми і методи виховання дозволяють створити сприятливе середовище для формування активних і відповідальних громадян.

ВИСНОВКИ

Можна підсумувати, що товариство «Пласт» відіграє дійсно важливу роль у вихованні молоді та сприяє формуванню громадянської позиції та патріотизму в українському соціумі. Тому ця тема надзвичайно важлива для розголосу, вивчення, поширення та систематизації. Власне на основі цього були досягнуті мета і завдання даної роботи.

Основною історичною передумовою заснування організації «Пласт» слугували такі важливі моменти: поширення скаутингу в світі, розвій спортивних організацій у Галичині а також заснування пластових гуртків у Перемишлі і Львові. Діяльність організації «Пласт» у 1911–1939 рр. характеризувалася вивченням теорії скаутингу засновниками перших гуртків у Галичині. Без сумніву, що під час Великої війни українські пластуни відіграли значну роль ставши до лав захисників своєї землі. Після Першої світової війни значною мірою через високий рівень патріотизму, польський окупаційний режим заборонив діяльність цього товариства. Проте згодом пластуни почали з'являтися в еміграції де змогли зберегти традиції та взагалом організацію «Пласт».

Варто сказати, що оскільки в радянський час товариство «Пласт» було заборонене, розвиток «Пласту» продовжився в діаспорі. Це допомагало молодим українцям зберігати зв'язок зі своєю Батьківщиною та спадщиною та розвинути навички, які допомогли їм стати успішними лідерами в своїх країнах. Тож у історії «Пласту» важливе місце також посідає історія цієї організації за кордоном, адже це допомогло зберегти традиційні та ідеологічні цінності організації. Окрім вищезазначених країн дане товариство знаходиться також у Австрії, Аргентині, Польщі, Бельгії, Грузії, Данії, Ісландії Іспанії, Італії, Китаю, Кіпрі, Латвії, Литві, Нідерландах, Словаччині, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії та Швеції.

Від проголошення національної державності України і по нині «Пласт» відіграє помітне місце в громадсько-культурному житті нашої країни. Вірогідно без потуг цієї організації не було би і незалежності України, бо чимало творців Акту державної незалежності 1991 р. були або пластунами або особами, прекрасно усвідомленими в засадах роботи цього товариства. Товариство перетворилося з регіональної західноукраїнської організації в

загальнонаціональну структуру. Значну роль у розвитку «Пласту» на сучасному етапі відіграла діаспора, яка мала належне фінансування для того, щоб повністю відновити товариство в Україні.

Можна сказати, що головною ідеєю «Пласту» – є його Велика Мета, що спрямована на повноцінний розвиток кожного пластуна, молоді людини, як свідомого та самодостатнього громадянина. Пластовий закон, три обов'язки пластуна та пластова присяга (клятва) є важливими константами (компонентами навчального і виховного процесу організації). Існують такі прикмети пластового світогляду: ідеалізм, емпатія, суспільний глузд, характер самого пластуна, оптимізм, альтруїзм тощо.

Ключову роль у розвитку товариства відіграли погляди і діяльність Олександра Тисовського, найважливішим доробком якого є вироблення ідейних засад «Пласту». Основною методою «Пласту» «за Тисовським» є самовиховання, саморозвиток та самовдосконалення. Повним чином ідеологія організації відобразилася у «Пластовому законі» і «Пластовій присязі», де О.Тисовський повністю пояснив будову, принципи та ідею «Пласту». Багато уваги професор приділяв методам виховання, а саме наголошував на необхідності зацікавлення молодого покоління не тільки іграми, але й мандрівками, великими іграми, таборами тощо. Окрім цього духовність і мораль були на його погляд першоосновою «Пласту». Завдяки продуманій ідеї та особливості організації, яку заклав О.Тисовський, товариство має нині можливість повноцінно функціонувати.

Можна також констатувати що формування історичних відомих постатей, зокрема в контексті українського «Пласту», є також важливим питанням. «Пласт» урешті спрямовує свою діяльність на виховання молоді, спираючись на принципи патріотизму, самовдосконалення та активної громадянської позиції. Пластуни вирізняються високим рівнем патріотизму та глибоким знанням історії та культури своєї країни. Вони навчаються бути лідерами та впливовими громадськими діячами. Це наскільки можливо можна якраз побачити на прикладі відомих історичних постатей.

Окрім цього у дослідженні був виділений методичний аспект викладання теми «Національна скаутська організація Пласт» у ЗЗСО. При викладі даної теми

вчитель повинен використовувати комплексний підхід, який поєднує традиційне навчання в класі з позакласними заходами. Структуроване класне середовище систематично надає базові знання, тоді як факультативи, екскурсії та пластові гуртки надають можливості для практичного, експериментального навчання. Ці види діяльності не лише підвищують залученість учнів, але й поглиблюють розуміння, пов'язуючи теоретичні концепції з практичним досвідом. Крім того, міждисциплінарний характер теми сприяє цілісному освітньому досвіду, поєднуючи історичні, культурні та соціальні дослідження. Інтерактивні методи, такі як групові дискусії, рольові ігри та проектне навчання, заохочують активну участь і критичне мислення, допомагаючи учням розвивати як когнітивні, так і соціальні компетенції. Такий збалансований, інтерактивний та інтегрований підхід сприяє як академічному, так і особистісному розвитку, готуючи учнів до застосування своїх знань і навичок у різних контекстах.

Також була виділена метода виховання та навчання у товаристві «Пласт». Основні складові пластового виховання включають ідейні основи «Пласту», пластову методiku та виховні засоби, які сприяють всебічному розвитку особистості. Ключовий принцип – самовиховання, що стимулює саморозвиток та відповідальність молодих пластунів. Методи виховання охоплюють різні форми діяльності, такі як таборування, гурткові сходини, прогулянки, мандрівки та теренові ігри, які розвивають фізичні, моральні, інтелектуальні та соціальні здібності молоді, створюючи сприятливе середовище для формування активних і відповідальних громадян.

Отже, товариство Пласт є важливою складовою української національної ідентичності та сприяючи вихованню патріотичних цінностей у молодого покоління. Його ідеологія, спрямована на самовиховання, громадянську активність та національну свідомість, відображається у різноманітних програмах та заходах, сприяючи формуванню здорової та активної громади. Товариство Пласт залишається важливим елементом українського суспільства, який сприяє розвитку культури, освіти та національної самосвідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Законні нормативно-правові акти, опубліковані

джерела:

1. Звіт дирекції академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1911/1912. Львів : НТШ, 1912. 21 с.
2. Конференції Українських Пластових Організацій : Статут від 22.10.2016 р. URL: <https://plast.org/wp-content/uploads/2014/02/1.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).
3. Постанова КМУ № 898. Державний стандарт базової середньої освіти. Чинний від 2020-09-30. Вид. офіц. Київ, 2020. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 16.05.2024).
4. Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху : Закон України від 17.12.2019 р. № 385-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#n2> (дата звернення: 17.05.2024).
5. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 16.05.2024).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.05.2024).
7. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 16.05.2024).

Періодичні видання:

8. Гайдучок С. Читаю і згадую. *Сокильські вісті*. 1937. Ч. 1. С. 5–7.
9. Зень Т. Квітка Цісик: Золотий голос України в Америці. *Пластовий шлях*. 2013. Т. 173-174, ч. 1-2. URL: https://100kroktiv.info/2017/04/kvitka-tsisyk-zolotyj-holos-ukrajiny-v-amerytsi/?fbclid=IwAR2moCx4xmMX_KPiyBjOv-Yd62_zO4a2fuHuYn6g8zrvTB1WgZmFumBbwRo (дата звернення: 18.04.2024).
10. Заліпська О. в Дорогу. Видавництво Пласт НСОУ м. Рівне. 2001. с. 83
11. Заліпська О. в Дорогу. Пластове видавництво м. Рівне. 2002. с. 95

12. Кузьмович О. Чи справді стоїмо на незмінних основах. Пластовий шлях. 1976. (50), ч. 3. С. 5–6. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/16365/file.pdf> (дата звернення: 17.04.2024).
13. *Пластовий шлях*. 2009. Ч. 1. С. 16–19.
14. *Пластовий шлях* 2006. Ч. 4 (148). С. 16
15. Чалишева К. в Дорогу. Видавництво Головна Пластова булава. 2004. С. 2–4.

Творча спадщина діячів «Пласту»

16. Автобіографія Петра Франка. 12 лют. 1940 р. Пластовий Архів. URL: <https://frankovi.com.ua/3243-2/> (дата звернення: 26.04.2024).
17. Левицький С. Український пластовий уклад 1911–1945 у спогадах автора. Мюнхен: Молоде життя, 1967. 131 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2104/file.pdf> (дата звернення: 09.05.2024).
18. Старосольський Ю. Велика гра. Детройт, 1975. 79 с.
19. Старосольський Ю. Ідейний виряд пластуна. Матеріали Пластового конгресу. Аугсбург: Пласт. вид-во «Молоде життя», 1948. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1708/file.pdf> (дата звернення: 15.02.2024).
20. Тисовський О. З юних літ Українського Пластового Уладу. *Пластовий шлях*. Ч. 7. С. 30–49.
21. Тисовський О. Ідеологія Пласту – українського скаутингу. Івано-Франківськ: Друк. місто НВ, 2012. с. 54

Монографії, брошури, статті:

22. Альманах 100-ліття Пласту до 100-ліття українського скавтіну 1911/12-2011/12. Нью-Йорк, Торонто, Львів: Головна Пласт. Булава, 2012. 888 с.
23. Альманах Українського Народного Союзу. Нью-Джерзі: Свобода, 2012. 290 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/14248/file.pdf> (дата звернення: 23.03.2024).
24. Бейден-Пауел Оф. Пластування для хлопців. Переклад О.Кульчицького. Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2007. 304 с.

25. Беч Л. Пласт у Перемиській українській гімназії. Де срібнолентий Сян пливе: пропам'ятна книга ювілею 50-ліття української державної гімназії в перемишлі, 1888–1938. Перемишль, 1938. 38 с.
26. Гургула І. Повернення «Пласту»: Кілька штрихів до історії та сьогодення організації «Пласт» – українського відгалуження міжнародного туризму. Освіта, 1990. 64 с.
27. Данилів Т. Основоположник Пласту (До 80-річчя з дня народження професора д-ра Олександра Тисовського). Мюнхен: Молоде Життя. 1966. 47 с. Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2288/file.pdf>
28. Історія України в особах: ХІХ – ХХ ст. / І. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. Аблицов, О. Божко [та ін.]. Київ: Україна, 1995. 479 с. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0006267
29. Ковальчук В. серія Великі українці. Степан Бандера. Київ : ПП Наталія Брехуненко, 2008. 64 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kovalchuk_Volodymyr/Stepan_Bandera.pdf (дата звернення: 10.04.2024).
30. Кук В. Генерал-хорунжий Роман Шухевич. Головний Командир Української Повстанської Армії (УПА) ЦДВР 2005 р. 120 с. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Kuk_Vasyl/Heneral-khorunzhyi_Roman_Shukhevych/
31. Палієнко В. Посібник зв'язкового. Торонто-Нью-Йорк : Пласт. вишк. фонд ім. Дрота, 1970. 171 с. URL: <https://www.plast.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/Posibnyk-zvyazkovogo.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).
32. Посівнич М. Нескорений командир. Торонто-Львів : Літопис УПА, 2008. 80 с. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Litopys_UPA/Seriia_Podii_i_liudy_Knyha_1_Posivnych_M_Neskorenyi_komandyr.pdf (дата звернення: 11.04.2024).
33. Савчук Б. Український Пласт 1911–1939 рр. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1996. 264 с. URL: <http://newright.primordial.org.ua/savchuk.htm>

34. Сова А. Діяльність Степана Бандери в організації «Пласт». *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2009. № 15–16: До 100-річчя від дня народження Степана Бандери. С. 260–265. URL: <https://photo-lviv.in.ua/z-zhyttia-providnyka-stepan-bandera-i-2-kurin-starshykh-plastuniv-chervona-kalyna/>
35. Сова А. Життя та діяльність Романа Шухевича. Київ-Львів-Івано-Франківськ, 2007. 168 с. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65001/10-Sova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 21.03.2024).
36. Соловей М. Духовно-моральні цінності українського «ПЛАСТУ» в концепті Олександра Тисовського (1886 – 1968) *Наукові записки. Серія Психологія і педагогіка*. 2013. С. 123–130.
37. Струганець В. Місце і роль ОЛЕКСАНДРА ТИСОВСЬКОГО у заснуванні та діяльності “Пласту” в Східній Галичині (1911–1914 рр.). *Наукові записки: Серія «Історія»* URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9614/1/Struganets.pdf>.
38. Субтельний О. Пласт: унікальна історія українського скаутського руху. Торонто : Пластове видавництво, 2019. 440 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/24846/file.pdf> (дата звернення: 04.02.2024).
39. Феномен людини. Здоровий спосіб життя [Текст]: зб.наук. праць. / За ред. доц. Ю.М. Панишка. Львів, 2016. Вип. 54 (120). 70 с. URL: https://soroka.lviv.ua/images/stories/Journals/PhenomenL/FL_054.pdf#page=33

Публіцистичні статті:

40. Андрійчук А. Пласту 111 років: як скаути боролися за Україну колись і як це роблять зараз. *Радіо свобода*. 2023. 14 квіт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/plast-111-rokiv-skauty-borotba-za-ukrayinu/32362738.html> (дата звернення: 04.02.2024).
41. Гоменюк І. Цвіт України: топ-20 вихованців Пласту. Лікбез - історичний фронт. URL: <https://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-tsvit-ukrayini-top-20-vihovantsiv-plastu.html> (дата звернення: 11.04.2024).
42. Життя в Пласті О. Тисовського. 4-те вид. Торонто : Головна Пласт. Булава, 1997. 550 с.

URL: <https://diasporiana.org.ua/wpcontent/uploads/books/8904/file.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).

43. Матеріали учасника крайового вишколу виховників УПЮ. Ч. 115. 2010. Львів. Пласт Національна скаутська організація України URL: https://issuu.com/plastovabanka/docs/materialy_kv_v_upu/2?ff&experiment=previewReaderTestMode

44. Музала М. Мета Пласту для виховників. Думка впорядника. URL: <https://plastovabanka.org.ua/dumka/meta-plastu-dl-vyhovnykiv/> (дата звернення: 22.03.2024).

45. Правильник Уладу Пластунів Новаків і Пластунок Новачок Видання Головної Пластової Булав. 2012. URL: <https://www.plast.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/Pravylnyk-UPN.pdf>

46. Хланта Є. Пласт - традиції національно-патріотичного виховання в Україні. Актуальні проблеми педагогічної освіти: реалії, нові ідеї та перспективи : Тези доп. І Міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 6 трав. 2022 р. Львів, 2022. С. 28–30. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/Zbirnyk-tez-konfernetsii-22.pdf#page=29> (дата звернення: 11.04.2024).

47. Чепіль М. Педагогіка Пласту (перша третина ХХ ст.). *Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2008. № 4. С. 45–50.* URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogika-plastu-persha-tretina-hh-st/viewer>

Методична література:

48. Баран Б. Міжпредметні зв'язки на уроках історії. Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2013. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10137/1/8Baran.pdf>

49. Барнінець О. В. Використання ігор на уроках історії у 7-8 класах. Х. : Вид. група «Основа», 2011. 141 с. URL: <https://www.calameo.com/read/00314184394e6eb8e8c84>

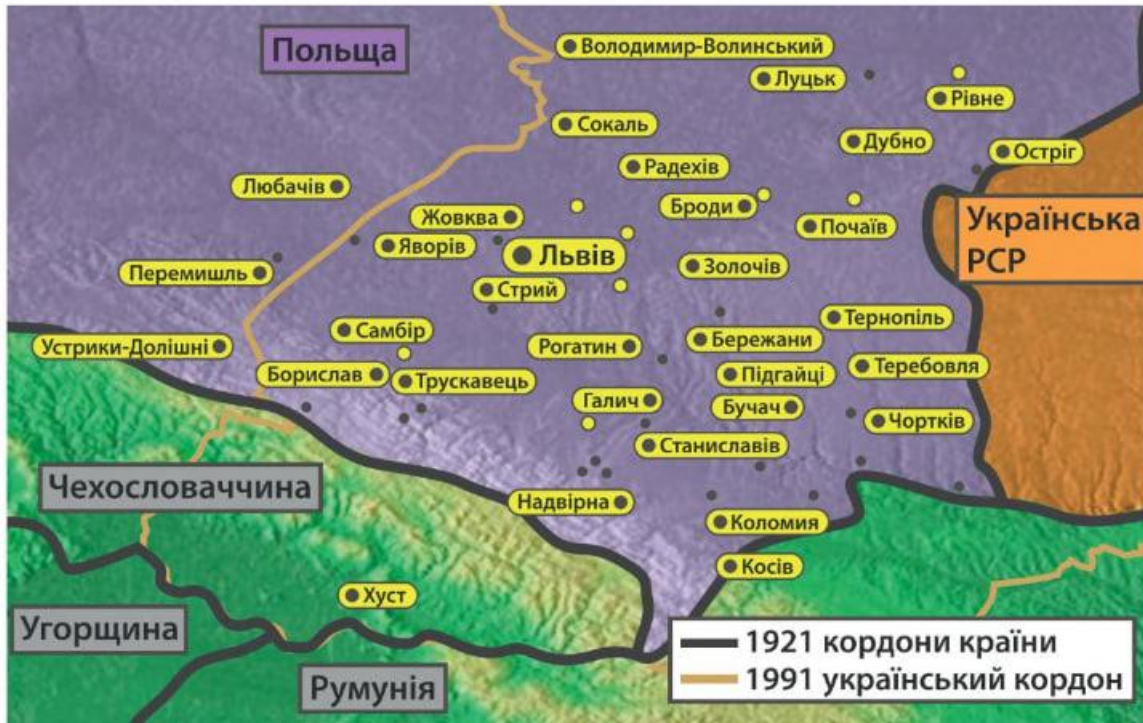
50. Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. 12.09.2017 URL: https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00823002_0.html#text.
51. Максимюк С.П. Педагогіка : Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 667 с. URL: https://4vpupo.org.ua/download/metod_probl/pedagogika.pdf
52. Мороз О. В., Сеньківська Г. Я., Легін В. Б. Особливості формування компетентнісного підходу у вивченні історико-культурних процесів суспільства у ЗЗСО. Академічні візії. 2023. Вип. 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/211/185>
53. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник / О. І. Пометун, Н. М. Гупан, В. С. Власов. К. : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 208 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/komp_2018.pdf
54. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.- метод. посібн./ За ред. О. І. Пометун. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf
55. Пометун О. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2006. 328 с. URL: <http://do.forlan.org.ua/doc/depositary/pdf>
56. Програми з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого та військовопатріотичного напрямів. Збірник програм. Івано-Франківськ: Фоліант, 2018. 540 с. URL: <http://www.tourismcenter.if.ua/upload/files/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0/%D0%93%D1%83%D1%80%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%20red.pdf>
57. Яковенко Г. Я. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник / Г.Г. Яковенко. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Halyna/Metodyka_navchannia_istorii_navchalno-metodychnyi_posibnyk.pdf?

ДОДАТКИ

Додаток А

Поширення «Пласту» у Східній Галичині 1920-ті

Поширення Пласту в Східній Галичині за польського панування, 1920-і рр. (жовті точки вказують на додаткові міста, а темні – на додаткові села).

Джерело: Субтельний О. Пласт: унікальна історія українського скаутського руху. Торонто: Пластове видавництво, 2019. 440 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/24846/file.pdf> (дата звернення: 04.02.2024).

Реєстраційна картка члена 10-го куреня УУСП «Чорноморці» Романа Шухевича
[1929 р.]

ПЛАСТОВИЙ КУРІНЬ ІМ.....В.....

Число пор[ядкове] в кур[ені] (олівцем)		Ч. п. в гуртку (олівцем)				
Ім'я й назвище		Роман Шухевич ¹¹⁴				
Гурток		Пл[астове] ім'я:				
Діловодство (олівцем)						
Уроджений дня		Мешкає (олівцем)				
30/VI. 1907 ¹¹⁵		Косинерська 18 ¹¹⁶				
Принятий	Поручили	Присягав	ІСПИТИ			
			учасн.	розв.	скоб	гетьм. скоб
дн	(назвиська)					
Виказка		Відзнаки		Однострій (олівцем)		
(число, коли провір.) (олівцем)		(які має?)		(в якому стані) не має ¹¹⁷		
Відзначення: (дата й степень)						
Кари: (дата й степень)						
Неоправдано опущені сходини, прогульки, тощо:						

Джерело: ЦДА України у Львові. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 858. Арк. 31—31 зв.
Чорнило. Оригінал. Машинопис, рукопис.

„ЧОРНОМОРЦІ“

31

пластовий курінь ім. 10. КУРІНЬ У. У. С. П.
у ЛЬВОВІ. В

Число пор. в кур. (олівцем)		Ч. п. в гуртку (олівцем)					
Імя й назвище <i>Роман Шухевич</i>							
Гурток		Пл. імя:					
Діловодство (олівцем)							
Уроджений дня <i>20.11.1907.</i>		Мешкає (олівцем) <i>Косинська, 18</i>					
Заняття: <i>студ. тесл.</i>							
Принятий	Поручили	Присягав	І С П И Т И				
			учасн.	розв.	скоб	гетьм. скоб	вмілости
ди	(назвиська)						
Виказка		Відзнаки		Однострій (олівцем)			
(число, коли провір.) (о лівцем)		(які має?)		(в якому стані)			
† Відзначення: (дата й степень)							
Кари: (дата й степень)							
Неоправдано опущені сходи, прогульки, тощо:							

Джерело: ЦДА України у Львові. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 858. Арк. 31—31 зв.
Чорнило. Оригінал. Машинопис, рукопис.

Пластуни які поклали життя за Україну

- Марк Паславський «Франко» (1959 – 2014)
- Віктор Гурняк «Олігарх» (1987 – 2014)
- Євген Подолянчук «Скаут» (1991 – 2014)
- Микола Гордійчук «Гризун» (1986 – 2015)
- Андрій Білик «Бук» (1984 – 2015)
- Роман Досяк «Дуся» (1970 – 2019)
- Роман Дубінський «Дуб» (2002 – 2022)
- Ростислав Бальзан «Ростик» (1999 – 2022)
- Тарас Лаврів «Тарас» (1989 – 2022)
- Володимир Крулів «Довбуш» (1979 – 2022)
- Андрій Ганкевич «Хенк» (1976 – 2022)
- Руслан Белюженко «Єгер» (1972 – 2022)
- Максим Вороб'єнко «Довгий» (2002 – 2022)
- Олег Єфіменко «Орест» (1976 – 2022)
- Андрій Кожем'як «Чуб» (2001 – 2022)
- Володимир Васьковський (1983 – 2022)
- Барилюк Андрій «Ангел» (1981 – 2023)
- Василь Капустинський (1998 – 2023)
- Андрій Гуль «Штерн» (1998 – 2023)
- Павло Петрущак «Арей» (1996 – 2023)
- Юрій Маєвський (1986 – 2023)
- Назарій Циган (2000 – 2023)
- Ігор Тимчишин (1991 – дата загибелі точно невідома)
- Петро Ткачівський «БРП» (1971 – 2023)
- Максим Безнос (1984 – 2023)

Джерело: Андрійчук А. Пласту 111 років: як скаути боролися за Україну колись і як це роблять зараз. Радіо свобода. 2023. 14 квіт.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/plast-111-rokiv-skauty-borotba-za-ukrayinu/32362738.html> (дата звернення: 04.02.2024).

План-конспект заняття з факультативу «Пластове Юнацтво». Тема.
«Скаутинг. Пласт. Загальне уявлення. Як стати пластуном».

План-конспект уроку з факультативу «Пластове Юнацтво»

Заняття 14

Дата 20.12.2023

6 клас

Тема: «Скаутинг. Пласт. Загальне уявлення. Як стати пластуном».

Мета:

навчальна:

- ознайомити учнів із особливостями Світового Скаутингу та Пластового товариства / *інформаційна*

- сформувати в учнів уявлення про скаутів, за допомогою візуалізації, методу Дискусія й Асоціативний куш; / *інформаційна, логічна, комунікативна, соціальна*

- визначити особливості Пластової організації за допомогою візуалізації засновників товариства / *інформаційна*

- охарактеризувати основи пластової організації (Пластовий закон, Пластова присяга, Три обов'язки пластуна / *інформаційна, логічна, громадянська*

- давати визначення термінам: скаутинг, Пласт / *інформаційна, логічна*

- аналізувати пластову діяльність за словами виховника / *інформаційна, громадянська, здоров'язберігаюча*

розвивальна:

- розвивати пам'ять учнів, набуту під час вивчення та повторення навчального матеріалу (на основі усних відповідей, дискусій, групової роботи «Акваріум», Гри «Правда/брехня»); / *логічна, інформаційна, комунікативна*

- розвивати аксіологічну компетентність за допомогою порівняння Пластової символіки та символіки Світового скаутингу; / *аксіологічна, інформаційна, логічна*

- формувати критичне мислення (метод «Дискусія», проблемних питань); /логічна, інформаційна
 - формувати інтерес учнів до діяльності Скаутських організацій. /інформаційна, інформаційно-комунікаційна, логічна
 - розвивати вміння працювати у групах (метод «Акваріум») /інформаційна, комунікативна, соціальна
- виховна:*
- виховувати патріотичні почуття та почуття гордості за Україну (на основі скаутської організації Пласт, яка є важливим елементом громадського життя); /громадянська, інформаційна
 - викликати почуття відповідальності за власний вибір, у даному випадку на основі Пластового закону, Пластової присяги, Обов'язків пластуна; /громадянська, інформаційна, логічна
 - виховувати шанобливе ставлення до пластових правил, які є добровільними для кожного пластуна; /громадянська, інформаційна
 - виховувати толерантне ставлення до думки своїх друзів на прикладі групового обговорення Пластового закону та Пластової Присяги; /інформаційна, соціальна
 - виховувати позитивне ставлення до скаутських організацій, за допомогою поширення інформації про них (Організація Пласт, види діяльності товариства та те, як стати пластуном; /громадянська, інформаційна
 - виховати почуття колективізму (метод «Акваріум»); /громадянська, соціальна, інформаційна
 - виховати особисті якості свідомого громадянина (на прикладі особистостей О. Тисовського, П. Франка, І. Чмоли); / громадянська, інформаційна
 - підвести учнів до висновку про скаутських організацій для суспільства; /інформаційна, соціальна

Тип уроку: комбінований

Обладнання: ілюстрації, доступ до інтернету, портрети діячів, пластова лілейка.

Основні дати:

1907 – заснування скаутського руху Робертом Бейден-Паулем

1911 – створення скаутської організації Пласт

1912 – перша Пластова присяга

Основні терміни: скаутинг, Пласт

Основні історичні постаті: Роберт Бейден-Паул, Олександр Тисовський, Петро Франко, Іван Чмола

План уроку

1. Світовий скаутинг
2. Скаутинг у Пластовому товаристві
3. Як стати пластуном

Хід заняття

Доза часу	Етап уроку	Навчально-виховна діяльність вчителя	Навчально-виховна діяльність учня	Примітки
1 хв	I. Організаційний	Взаємне привітання. Перевірка готовності учнів до уроку також перевірка присутності учнів. Побажання на гарний день і хорошого настрою. Оголошення теми уроку.		
5 хв	II. Перевірка домашнього завдання		Діти демонструють календарно-обрядовий календар на рік.	/культурна, інформаційна
4 хв	IV. Мотиваційний етап	Сьогодні ми розпочинаємо наше заняття з теми, яка вже багато років надихає молодь на нові звершення та розвиток - Скаутинг. Пласт. У цьому мотиваційному етапі ми зануримося у світ, де поєднуються пригоди, командний дух, розвиток лідерських навичок і справжнє братерство. Чи ви коли-небудь мріяли про захоплюючі подорожі, випробування себе в різних умовах, або можливість знайти справжніх друзів, з якими можна подолати будь-які труднощі? Скаутинг відкриває перед вами цілий всесвіт можливостей і допомагає кожному стати кращою версією себе. Сьогодні ви дізнаєтесь про те, як стати частиною Пластової організації, які випробування та пригоди чекають на вас, і які навички ви зможете розвинути, приєднавшись до "Пласту".	Метод «Асоціативний куш» Які асоціації у вас викликає слово: Скаут Хто такі скаути? Чим вони займаються?	/логічна /інформаційна
4 хв	III. Актуалізаційний		Робота з візуальним зображенням	

	етап		 <p>Опишіть за допомогою зображення, що повинен мати завжди при собі кожен скаут. Метод «Дискусія» Хто такий пластун?</p>	<p>/логічна</p> <p>/логічна /інформаційна /особиста /соціальна</p>
22 хв.	V. Вивчення нового матеріалу	<p>1. Світовий скаутинг Скаутинг починався як методика виховання молоді створена Робертом Баден Паувелом (або просто Бі-Пі). Офіційним початком світового скаутського руху вважається табір на о.Броунсі у 1907 який Байден Паувел провів для 20 підлітків з різних соціальних груп. Це був революційний крок у вихованні молодих людей в тогочасному консервативному англійському суспільстві. Опираючись власний вкрай багатий життєвий досвід та результати першого скаутського табору Бі-Пі видав книгу «Скаутинг для хлопців». Саме книга стала значним каталізатором для поширення скаутингу за межами Англії та сприяла становленню та</p>	<p>Термін скаутинг Діти відгадують термін скаутинг за поясненням на платформі «Learningapps» https://learningapps.org/display?v=pavcwc9gk24</p>	<p>/інформаційна /логічна</p>

		<p>розвитку світового скаутського руху. Україна не була винятком у цьому процесі.</p> <p>2. Скаутинг у Пластовому товаристві</p>	<p>Як ви гадаєте у чому секрет популярності руху скаутів у світі?</p> <p>Все просто. Скаутинг – це шлях та спосіб життя. Одного разу відчувши атмосферу суцільного позитиву, братерства та взаємопідтримки – важко відмовитись від такого подарунку.</p> <p>Скаутинг допомагає молодій людині віднайти власний шлях постійного самовдосконалення та розвитку. Скаутинг не вчить предметам, Скаутинг вчить навчатись.</p> <p>Скаутинг виховує навички виживання в природі, а відтак волю до перемоги та стійки характер. Філософія скаутів проста: зміг вижити в дикому лісі – зможеш досягнути успіху в цивілізованому суспільстві.</p> <p>Скаутинг – це дух братерства та взаємопідтримки. Ми відкриті для всіх. Людина яка опиняється у Скаутингу приречена віднайти дуже багато друзів у всьому світі.</p> <p>Порівняйте символ Світового Скаутингу та символ Пластової організації</p>	<p><i>/логічна</i></p> <p><i>/громадянська</i> <i>/соціальна</i></p> <p><i>/аксіологічна,</i> <i>логічна,</i> <i>інформаційна</i></p>
--	--	---	--	---

		<p>Пласт – українська скаутська організація. Метою Пласту є сприяти всебічному, патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на засадах християнської моралі. Будучи неполітичною і позаконфесійною організацією, Пласт виховує молодь на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільноти, провідників суспільства.</p> <p>Пласт був створений у 1911 році, невдовзі після заснування скаутського руху Робертом Бейден-Пауелом в 1907 р., а вже 12 квітня 1912 року у Львові пластуни склали першу Пластову присягу. Серед засновників організації були д-р. Олександр Тисовський, Петро Франко (син Івана Франка) та Іван Чмола. В основі назви «Пласт» лежить відповідник англійського Scout (розвідник), взятий за прикладом пластунів – козаків-розвідників.</p> <p>Коротка біографічна довідка</p> <p>Олександр Тисовський (1886-1968) – український педагог, біолог і громадський діяч, засновник українського скаутського руху "Пласт". Народився у Львові, де й здобув освіту. У 1911 році заснував першу пластову організацію в Україні. Тисовський створив пластовий устав і програму виховання, яка поєднувала фізичний, моральний та інтелектуальний розвиток молоді. Він був натхненником і керівником "Пласту" до кінця свого життя, зробив значний внесок у виховання</p>	 <p>Метод Вгадай портрет Дітям подано три особистості: Олександр Тисовський, Петро Франко, Іван Чмола За допомогою інтуїції вони повинні вгадати, який портрет належить якому діячу</p>	<p><i>/інформаційна</i></p> <p><i>/громадянська</i></p>
--	--	---	---	---

покоління молодих українців.

Іван Чмола (1892-1941) – український педагог, військовик і активний діяч скаутського руху. Народився в Сокальському повіті (тепер Львівська область). Один з перших організаторів і провідників "Пласту" разом із Олександром Тисовським. Брав активну участь у боротьбі за незалежність України, служив у лавах Українських Січових Стрільців та Армії УНР. Після війни продовжував працювати в галузі освіти та виховання молоді. Загинув у радянських таборах під час Другої світової війни.

Петро Франко (1890-1941) – український педагог, військовий і громадський діяч, син відомого письменника Івана Франка. Народився в Нагуєвичах (тепер Львівська область). Співзасновник "Пласту" разом із Олександром Тисовським і Іваном Чмолою. Брав участь у визвольних змаганнях, був сотником УГА (Української Галицької Армії). Після війни займався педагогічною діяльністю, писав наукові праці, активний учасник культурного життя. Загинув у 1941 році при невідомих обставинах під час німецької окупації.

Основою пластової організації є: Пластовий

Групова робота
Учням надається сайт з інформацію

*/логічна
/інформаційна
/громадянська*

		<p>Закон, Пластова Присяга,</p> <p>Вчитель підсумовує вищесказане інформацією про «Три Обов'язки пластуна» <u>Три Головні обов'язки</u>. <i>Бути вірним Богові та Україні, допомагати іншим, жити за пластовим законом та слухатись пластового проводу.</i></p> <p>У Пласті діти цілий рік займаються в гуртках — невеликих групах. Кожного тижня вони збираються на заняття, або “сходини”. Переважно в Пласті навчання відбувається</p>	<p>https://plastovabanka.org.ua/dumka/plastovi-symvoly-ta-tradytsiyi-shho-nagaduyut-pro-idejni-osnovy-plastu/</p> <p>Вони поділяються на три групи 1 – група готує коротку інформацію про Пластову Присягу 2 – група готує коротку інформацію про Пластовий закон Діти демонструють підготовлену інформацію за методом «Акваріум»</p> <p>Отже, яким повинен бути пластун? Чим займаються пластуни? Прочитайте та проаналізуйте інформацію про заняття від виховника пласту Володимир Міщенко «Час від часу ми робимо сходини у форматі змагання, вишколів або мандрівок на природу. Нещодавно мали день скелелазіння, інструктаж з тактичної медицини, день з тваринами на волонтерстві. А під час виходів на природу я даю завдання щось сфотографувати, назбирати гербарій, дізнатися історію у місцевих, що було на цьому місці 50 років тому або як звуть голову села. Це зміна оточення і пейзажів, де вихованці і я перезавантажуємося. Я завжди враховую запити від гуртка, питаю, що їм цікаво. Якщо хочуть опанувати театральне мистецтво, запрошую тренерів з імпровізації чи сценічного мовлення, якщо цікавить історична тематика — йдемо в музей (Володимир Міщенко).»</p>	<p>/комунікативна</p> <p>/логічна</p> <p>/інформаційна</p> <p>/громадянська</p> <p>/здоров'язберігаюча</p>
--	--	--	--	--

“через дію”, тобто через практичний досвід та ігри. Тому замість звичайної лекції діти на заняттях мають майстерки, тренінги, екскурсії, дебати, рухливі ігри, співи тощо.

3. Як стати Пластуном

Щоб стати пластуном, мусиш, за письмовим дозволом твоїх батьків, вступити в пластовий гурток або пластовий курінь у своїй найближчій околиці.

Але поки станеш пластуном, мусиш пройти пробу учасника. Це проста проба, яка має тільки довести, що ти щось вартий і хоч трохи годишся до того. Тут немає ніяких великих труднощів і все, що тобі треба знати, знайдеш у цій книжці.

Коли ти довів своєму виховникові, провідникові твого куреня, що ти це все вмієш зробити і що виконаєш це правильно, вас Іменують пластуном, і ти матимеш право носити відзнаку учасника.

ПЛАСТОВИЙ ЗАКОН

Пластовий Закон містить правила, що стосуються пластунів цілого світу. Цим правилам ви присягаєте коритися, коли тебе приймуть у пластуни. Пластовий

ПЛАСТОВА ПРИСЯГА

Коли вас іменують пластуном, мусиш скласти перед рештою куреня Пластову Присягу.

Пластову Присягу подано на початку цієї

/інформаційна

		<p>книжки.</p> <p>Цієї Присяги дуже важко дотримуватися, але це найповажніша присяга. Жоден хлопець не є пластуном, якщо він не робить всього, що в його силах, щоб жити згідно зі своєю Присягою.</p> <p>Отже, Пласт - це не жарти; він ставить до вас багато вимог, і я знаю, що ви зробите усе, що тільки зможете, щоб дотриматися своєї Пластової Присяги.</p>	Отже, що потрібно зробити щоб стати пластуном?	/логічна
6 хв	VI. Узагальнення та систематизація знань		<p>Метод Правда/брехня</p> <p>Виберіть трьох бажаючих. Один з них – Шукач скарбів, який із зав'язаними очима повинен знайти скарб. Скарб (у даному випадку Пластова лілейка, герб Пласту) потрібно покласти перед Шукачем на підлозі на відстані двох метрів. Двоє інших учасників гри виконують роль Доброго і Злого Чарівників. Добрий Чарівник каже Шукачу правдиву інформацію про Світовий скаутинг та організацію Пласт, цим підказуючи йому шлях до скарбу. Завдання Злого Чарівника збити Шукача з правильного шляху, говорити не правдиву інформацію про Світовий скаутинг та Пласт. Шукачу потрібно з'ясувати, кому можна довіряти, щоб якнайшвидше віднайти скарб, не знаючи напевне хто з його друзів Добрий, а хто – Злий Чарівник. Добрий Чарівник говорить правду, однак, що він може протиставити брехні Злого Чарівника? А Злому Чарівнику як обманути, щоб це було схоже на правду? Отож, невідомо, як швидко Шукач знайде свій скарб.</p>	/соціальна /комунікативна /інформаційна /логічна /просторова
2 хв	VII. Висновки	На уроці ми ознайомилися з основами світового скаутингу, дізналися про історію та принципи діяльності організації Пласт, а також обговорили кроки, необхідні для того, щоб стати пластуном.		/інформаційна

		<p>Ми зрозуміли, що скаутинг є глобальним рухом, який виховує молодь через пригоди, навчання та служіння. Пласт, як українська скаутська організація, відрізняється своєю історією та культурними особливостями, але водночас поділяє загальні цінності світового скаутингу. Щоб стати пластуном, необхідно дотримуватись певних правил, пройти навчання та взяти участь у випробуваннях, які допомагають виховувати відповідальних і активних громадян.</p>		
1 хв	VIII. Домашнє завдання		<p>Намалюйте, яким ви бачите пластуна та скаута з США чи інших країн, використайте на малюнку символіку та одяг їх, й порівняйте його.</p>	